

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ**

της

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στη
Λογιστική Φορολογία

Οκτώβριος, 2023

Ευχαριστίες

Μετά την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου διατριβής αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου Σ. Παπαδόπουλο για την πολύτιμη βοήθεια του στην εκπόνηση της εργασίας αυτής.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το ζήτημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) στον τραπεζικό τομέα. Ειδικότερα, διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές τράπεζες χρησιμοποιούν το ανθρώπινο δυναμικό τους για να επιτύχουν τις καλύτερες γνωστικές επιδόσεις στο πλαίσιο της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Μέσω μιας βιβλιογραφικής ανασκόπησης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα φαίνεται να αναζητούν διέξοδο από την κρίση, εστιάζοντας περισσότερο στην εταιρική κοινωνική ευθύνη. Οι προσπάθειές τους για την ΕΚΕ κυμαίνονται από δωρεές σε φιλανθρωπικούς σκοπούς μέχρι και επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία ESG.

Ποια είναι η αιτία που πολλοί φορείς, ιδίως ο τραπεζικός τομέας, εστιάζουν όλο και περισσότερο στα κριτήρια ESG (Περιβάλλον, Κοινωνία, Διακυβέρνηση); Ποια είναι τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG από τον τραπεζικό τομέα; Πώς αντιλαμβάνεται το κοινό τις πρακτικές ESG των τραπεζών και ποιες είναι οι απόψεις του σχετικά; Η παρούσα εργασία, πρόκειται να αναζητήσει απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα.

Η παγκόσμια οικονομία και διάφορες πτυχές της κοινωνίας επηρεάζονται σημαντικά από τον τραπεζικό τομέα, ο οποίος διαθέτει ένα σύνολο θεσμικών χαρακτηριστικών ικανών να οδηγούν σε σημαντικά αποτελέσματα. Οι ελληνικές τράπεζες συμμετέχουν ενεργά σε πρωτοβουλίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), ωστόσο, υπάρχει έλλειψη εμπειρικών δεδομένων σχετικά με τις επικρατούσες κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες που οι ελληνικές τράπεζες εστιάζουν τις προσπάθειές τους για ΕΚΕ, στους τύπους πρακτικών ΕΚΕ που υιοθετούν καθώς και στα πρότυπα μέτρησης ΕΚΕ που υιοθετούν. Παρ' όλα αυτά, έπειτα από έρευνα, κρίνοντας από τα ESG δεδομένα των τραπεζών και τις απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο φαίνεται ότι υψηλό ESG σκορ μπορεί να σχετίζεται με μεγαλύτερη κερδοφορία σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, σε σύγκριση με χαμηλό ESG σκορ για μια τράπεζα.

Abstract

This diploma thesis examines the issue of corporate social responsibility (CSR) in the banking sector. In particular, it explores how Greek banks use their human resources to achieve the best cognitive performance in their business. Through a literature review, financial institutions seem to be looking for a way out of the crisis, focusing more on corporate social responsibility. Their CSR efforts range from donations to charity to investing in ESG assets.

What is the reason why many institutions, especially the banking sector, are increasingly focusing on ESG (Environment, Society, Governance) criteria? What are the results of the banking sector's adoption of ESG criteria? How does the public perceive banks' ESG practices and what are their views on them? This paper, is to seek answers to these questions.

The global economy and various aspects of society are significantly influenced by the banking sector, which has a set of institutional characteristics capable of leading to significant results. Greek banks are actively involved in corporate social responsibility (CSR) initiatives, however, there is a lack of empirical data on the prevailing social and environmental concerns where Greek banks focus their CSR efforts, the types of CSR practices they adopt and the CSR measurement standards they adopt. Nevertheless, after research, judging from banks' ESG data and questionnaire responses, it seems that a high ESG score may be associated with higher profitability in the long run, compared to a low ESG score for a bank.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	10
2.1. Ιστορικό του ορισμού της ΕΚΕ	10
2.2. Εταιρική κοινωνική ευθύνη στον τραπεζικό τομέα	17
2.2.1. Ιστορικό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.....	17
2.2.2. Εμπόδια για τις τράπεζες στην εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης...21	
2.3. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα	22
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	23
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	25
4.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	25
4.2. Alpha Bank.....	31
4.3. Eurobank.....	35
4.4. Τράπεζα Πειραιώς.....	39
5. ESG ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	46
5.1 Bloomberg Goldman Sachs Global Clean Energy Index.....	47
5.2 FTSE4GOOD.....	48
5.3 S & P 500 ESG.....	49
5.4 ATHEX ESG	50
6. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	53
7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σχήμα 1 - Γραφική Παράσταση Global Clean Energy Index.....	47
Σχήμα 2 - Γραφική Παράσταση FTSE4Good.....	48
Σχήμα 3 - Γραφική Παράσταση S & P ESG 500.....	50
Σχήμα 4 - Σύγκριση τιμών μεταξύ ΓΔΧΑ & Athex Esg.....	50

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια πολυάριθμες εταιρείες και οργανισμοί παγκοσμίως αναλαμβάνουν μια σειρά κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων που γενικά αναφέρονται ως ΕΚΕ (Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη). Όπως ορίζεται από τον ΟΗΕ είναι η «έννοια» με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις αλληλεπιδράσεις τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Στο παρελθόν, όλες οι εταιρείες είχαν ως πρωταρχικό στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών τους μέχρι να εμφανιστεί η ΕΚΕ στη ζωή μας. Έτσι, από τη μία πλευρά υπάρχει η αγορά με την εστίασή της στα κέρδη, τα έξοδα, τις μετοχές της εταιρείας κ.λπ. και, από την άλλη πλευρά, υπάρχουν κοινωνικές απαιτήσεις από τις εταιρείες για συμμόρφωση με ένα ευρύτερο φάσμα προτύπων. Τέτοια πρότυπα αφορούν την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών και τη στάση που παρουσιάζει μια εταιρεία απέναντι σε σημαντικές προκλήσεις και κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Τώρα οι καταναλωτές δεν ενδιαφέρονται μόνο για την ποιότητα και την τιμή ενός προϊόντος, αλλά απαιτούν η παραγωγή του να μην είναι επιβλαβής για το περιβάλλον. Θέλουν επίσης οι εταιρείες να ενδιαφέρονται για τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν ως κοινωνία και να δουν την ενεργό συμμετοχή τους.

Κάθε εταιρεία που υιοθετεί μια πολιτική ΕΚΕ θα έχει κάποια σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι άλλων εταιρειών που δεν είναι ακόμη κοινωνικά υπεύθυνες. Τα πιο σημαντικά είναι:

1. Αποκτά σχέσεις εμπιστοσύνης με μεγαλύτερες εταιρείες με τις οποίες μπορεί να συνεργαστεί στο μέλλον και να αποκομίσει οικονομικό όφελος. Ταυτόχρονα, μπορεί ακόμη και να προσελκύσει νέους επενδυτές ή συνεργάτες που ενδιαφέρονται επίσης για την ΕΚΕ.

2. Κερδίζει καλύτερη αναγνωσιμότητα και θετικότερη επιχειρηματική εικόνα αφού οι καταναλωτές στηρίζουν επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για το κοινό καλό και όχι μόνο για το κέρδος τους. Έτσι με αυτόν τον τρόπο χτίζουν ένα ισχυρό όνομα στην αγορά που βοηθά στην ανάπτυξη της επιχείρησής τους.

3. Προσελκύει υπαλλήλους υψηλής ειδίκευσης που είναι ευτυχείς να εργαστούν για μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία. Ταυτίζονται με κοινωνικά υπεύθυνα συστήματα και γίνονται οι καλύτεροι υποστηρικτές τους. Όταν μια επιχείρηση στελεχώνεται από τέτοιους

υπαλλήλους εύκολα οδηγείται στην αύξηση της παραγωγικότητας, της καινοτομίας αλλά και στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.

4. Δημιουργεί έναν ισχυρό δεσμό με τους πελάτες της και κερδίζει την εμπιστοσύνη τους, αφού αισθάνονται και αυτοί μέρος της προσπάθειας για το κοινό καλό. Όταν βλέπουν ότι αυτή η πολιτική είναι σταθερή στο χρόνο, αισθάνονται την υποχρέωση να την υποστηρίξουν με όποιον τρόπο μπορούν.

5. Προκειμένου να είναι σύμφωνη με τις αρχές της ΕΚΕ, βελτιώνει την ποιότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών της.

Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες υιοθέτησαν επίσης πολιτικές ΕΚΕ για να βοηθήσουν την κοινωνική πρόνοια, αν και ένα μέρος του πληθυσμού εξακολουθεί να είναι καχύποπτο απέναντι στις τράπεζες, επειδή πιστεύει ότι οι τράπεζες δεν έχουν κοινωνικές ανησυχίες και ενδιαφέρονται μόνο για το δικό τους κέρδος. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, ωστόσο, σχεδόν όλες οι τράπεζες έχουν δημοσιεύσει κοινωνικές εκθέσεις, έτσι ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμες σε όλους να δουν το έργο που επιτελούν για τον σκοπό αυτό, και μάλιστα εισήγαγαν μετρήσιμους και συγκρίσιμους όρους για να δείξουν την πρόοδο που συναντούν στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ζωή.

Ο τραπεζικός τομέας είναι πολύ σημαντικός καθώς έχει βαθύ αντίκτυπο στην καθημερινή μας ζωή, την κοινωνία και την οικονομία. Είναι ένας από τους τομείς που συγκεντρώνει μεγάλη δύναμη στα χέρια του λόγω της αυξανόμενης οικονομικής του δύναμης και οι πολίτες θέλουν να το δουν να ενεργεί σύμφωνα με τις αρχές της ΕΚΕ. Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι οι τράπεζες έχουν πάψει να ασχολούνται μόνο με τον καθαρά οικονομικό τους ρόλο και δραστηριοποιούνται σε θέματα φιλανθρωπίας, κοινωνικής ευαισθησίας, προστασίας και σεβασμού του περιβάλλοντος.

Η μεγαλύτερη απόδειξη των πολιτικών ΕΚΕ στον τραπεζικό τομέα είναι η ίδρυση τραπεζών γνωστών ως «ηθικών τραπεζών», οι οποίες έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό τους τα οικονομικά κριτήρια που σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική παροχή. Βρίσκονται κυρίως στην Ευρώπη αλλά έχουν επηρεάσει σημαντικά και τις ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς με ηθικές αρχές, αξίες και ανθρωποκεντρική κουλτούρα.

Στην Ελλάδα οι τέσσερις συστημικές τράπεζες έχουν αγκαλιάσει την ΕΚΕ και έχουν υιοθετήσει μια σειρά δράσεων με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, την προώθηση

του πολιτισμού μας, τη στήριξη του αθλητισμού και της δημόσιας υγείας και τέλος τη στήριξη και προστασία της κοινωνίας. Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, έχουν αναλάβει μια σειρά δράσεων, όπως η μείωση της κατανάλωσης σημαντικών πόρων, η χρηματοδότηση της βιώσιμης ενέργειας και των πράσινων οικονομιών και η στήριξη της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Επικεντρώνονται στη μείωση των εκπομπών ηλεκτρικής ενέργειας, νερού, χαρτιού και CO₂.

Μια άλλη δράση που έχει πρωταρχικό ρόλο στη στρατηγική της τράπεζας είναι η εταιρική κοινωνική ευθύνη, η οποία περιλαμβάνει μια σειρά δράσεων, όπως η προσφορά υγειονομικού υλικού στα ελληνικά νησιά, η προσφορά σύγχρονων συστημάτων διδασκαλίας και πολιτιστικών δράσεων σε ευάλωτα άτομα. Μια ακόμη πολιτική ΕΚΕ που υιοθετούν οι ελληνικές τράπεζες είναι η προσέλκυση εξειδικευμένου προσωπικού. Η εφαρμογή πολιτικών ΕΚΕ προσφέρει μια σειρά πλεονεκτημάτων στους εργαζομένους, όπως η διά βίου μάθηση, η καλύτερη διάδοση πληροφοριών σε ολόκληρη την επιχείρηση, η βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και οι ίσες ευκαιρίες και οι εκστρατείες κατά του εκφοβισμού.

Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη γνώσης σχετικά με τα μείζονα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στα οποία επικεντρώνονται οι τράπεζες, τους τύπους πρακτικών που υιοθετούν καθώς και τα πλαίσια μέτρησης ΕΚΕ που χρησιμοποιούν. Ο τρόπος που σχεδιάζουν να δράσουν σε κάθε πυλώνα είναι διαφορετικός και αυτό είναι το επόμενο θέμα που μας απασχολεί, ποια είναι τα είδη των πρακτικών ΕΚΕ που χρησιμοποιούν για να επιτύχουν τους στόχους τους.

Το τελευταίο ζήτημα που μας απασχολεί είναι ότι τα αποτελέσματα των πρακτικών είναι συχνά ανυπολόγιστα, ειδικά όταν αναφερόμαστε στον θετικό αντίκτυπο που έχει κάθε δράση τους στην κοινωνία ή στο περιβάλλον. Αλλά για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα, πρέπει να υπάρχει ένα κοινό πλαίσιο μέτρησης και κοινά αποδεκτοί δείκτες.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει σημαντικές πτυχές των πολιτικών ΕΚΕ στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Ειδικότερα, θα διερευνήσει:

1. Τα θέματα με τα οποία ασχολείται η κάθε τράπεζα. Η εφαρμογή της ΕΚΕ είναι πολυεπίπεδη και πολυδιάστατη καθώς τα πεδία που περιλαμβάνει είναι πολλά και συνεχώς μεταβαλλόμενα. Θα εστιάσουμε την ανάλυσή μας στις 4 συστημικές τράπεζες της Ελλάδας και στα θέματα στα οποία εστιάζουν τη στρατηγική τους.

2. Τις πρακτικές ΕΚΕ που υιοθετούν. Συγκεκριμένα, από μια σειρά πολιτικών ΕΚΕ που υπάρχουν, κάθε τράπεζα έχει δημιουργήσει τη δική της ατζέντα ή χαρτοφυλάκιο πρακτικών. Οι πολιτικές/πρακτικές που επιλέγουν αποτυπώνονται στην ετήσια έκθεσή τους από όπου αντλούμε τα δεδομένα που χρειαζόμαστε για την έρευνά μας.

3. Τα πλαίσια μέτρησης ΕΚΕ που χρησιμοποιούν. Ο εθελοντικός χαρακτήρας της εφαρμογής πρακτικών ΕΚΕ δικαιολογεί το γεγονός ότι δεν υπάρχουν σαφή και κοινά αποδεκτά κριτήρια για την αξιολόγησή τους.

Ωστόσο, επειδή υπάρχει ανάγκη καθιέρωσης μεθόδων ελέγχου, αξιολόγησης και μέτρησης των αποτελεσμάτων, έχουν δημιουργηθεί εργαλεία που μας επιτρέπουν να συγκρίνουμε και να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα διπλωματική εργασία θα χρησιμοποιήσει μια ανάλυση περιπτώσιολογικής μελέτης, καθώς και έρευνα μέσω ερωτηματολογίου, διερευνώντας τα θέματα, τις πρακτικές και τα πρότυπα μέτρησης της ΕΚΕ των τεσσάρων συστημικών ελληνικών τραπεζών. Τα παραπάνω ζητήματα έχουν απασχολήσει πολλούς ερευνητές καθώς υπάρχει έλλειψη εμπειρικών στοιχείων και τα ανυπολόγιστα αποτελέσματα οδηγούν σε πολλαπλές ερμηνείες της ΕΚΕ και της αποτελεσματικότητάς της.

Αυτή η μέθοδος είναι μια ισχυρή μέθοδος έρευνας επειδή μας επιτρέπει να εξετάσουμε σε βάθος ένα περίπλοκο ζήτημα χρησιμοποιώντας πραγματικά γεγονότα και περιπτώσεις. Τα πλεονεκτήματά του είναι:

1. Παρέχει επαληθεύσιμα δεδομένα.
2. Δεν απαιτεί δειγματοληψία, επίπονη εργασία για κάθε ερευνητή.
3. Προσφέρει συνεχή ανάλυση των γεγονότων.
4. Επιτρέπει συγκρίσεις καταστάσεων.
5. Προσφέρει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.
6. Είναι προσβάσιμο και εύκολο στους αναγνώστες.

Η διατριβή επικεντρώνεται στην ανάλυση δευτερογενών πηγών όπως ερευνητικά άρθρα, επίσημα δημοσιευμένα αρχεία, εκθέσεις και παλαιότερες μελέτες. Από τους τρεις βασικούς τύπους μελέτης περίπτωσης που είναι εγγενείς, οργανικοί και συλλογικοί, επιλέξαμε το συλλογικό γιατί είναι κατάλληλο για τη μελέτη πολλαπλών περιπτώσεων ταυτόχρονα προκειμένου να δημιουργήσουμε μια αξιόπιστη αξιολόγηση των ζητημάτων που μας απασχολούν.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει για τις τέσσερις ελληνικές τράπεζες, τα πορίσματα δείχνουν ότι:

1. Οι τράπεζες έχουν καταβάλει διάφορες προσπάθειες και προσπάθειες να ακολουθήσουν και να συμμορφωθούν με τα διεθνή πρότυπα.
2. Οι προσπάθειές τους αφορούν τη σταδιακή μετάβαση προς την πράσινη οικονομία και επενδύσεις σε υποδομές με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας.
3. Όλες οι ελληνικές τράπεζες τείνουν να λαμβάνουν υπόψη πτυχές της ΕΚΕ, όπως η ισότητα των φύλων και η διαφορετικότητα, αν και στις περισσότερες περιπτώσεις τα μέτρα αυτά δεν είναι τόσο σαφή.
4. Η πλειονότητα των πρακτικών ΕΚΕ των ελληνικών τραπεζών είναι πρακτικές τακτικής ΕΚΕ. Οι τράπεζες έχουν αρχίσει πρόσφατα να επενδύουν στις πρακτικές αυτές που συνδέονται περισσότερο με το επιχειρηματικό μοντέλο και τις δραστηριότητές τους.
5. Ως εκ τούτου, συνιστούμε στις τράπεζες να επενδύσουν σε πιο στρατηγικές πρακτικές ΕΚΕ, όπως η υπεύθυνη τραπεζική ή η υπεύθυνη επένδυση, ώστε να διαφοροποιηθούν και να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Η παρούσα διατριβή αποτελείται από επτά κεφάλαια στα οποία συγκεντρώνονται όλες οι πληροφορίες, η μεθοδολογία, τα αποτελέσματα, οι περιορισμοί, και το τελικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήξαμε για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Το 1^ο κεφάλαιο περιλαμβάνει μια εισαγωγή στο ερευνητικό μας αντικείμενο. Στο 2^ο κεφάλαιο, παραθέτουμε το θεωρητικό σκεπτικό σχετικά με την έννοια της ΕΚΕ. Στο 3^ο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα διπλωματική. Στο 4^ο κεφάλαιο εστιάζουμε στα οφέλη των ελληνικών τραπεζών και παρουσιάζουμε μια συγκριτική ανάλυση μεταξύ τους που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε, πάντα με γνώμονα την έκθεση που δημοσιεύει η καθεμία για το έτος 2020, σε ποια θέματα ρίχνουν το βάρος της πολιτικής τους. Στο 5^ο κεφάλαιο αναλύουμε τους βασικούς δείκτες ESG από διεθνείς πηγές, περιλαμβάνοντας τις επιδόσεις των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών, χρησιμοποιώντας γραφήματα με σκοπό την εκτίμηση της κερδοφορίας τους. Στο 6^ο θα εξάγουμε συμπεράσματα μέσω ερωτηματολογίου για το πώς η αγορά αξιολογεί τις πρακτικές ESG των τραπεζών.

Επιπροσθέτως, ασχολούμαστε με τις πρακτικές κοινωνικής ευθύνης που υιοθετεί η κάθε τράπεζα, με τη μεθοδολογία και ολοκληρώνουμε την ανάπτυξή μας κατηγοριοποιώντας τις στους σημαντικότερους τομείς. Τέλος, η παρούσα διατριβή ολοκληρώνεται με το έβδομο κεφάλαιο που παρουσιάζει τα τελικά συμπεράσματά μας. Δηλαδή, ποια είναι τα σημαντικότερα ζητήματα της ΕΚΕ, τι είδους πρακτικές υιοθετούν και ποιο είναι το πλαίσιο μέτρησης της ΕΚΕ όσον αφορά τις 4 συστημικές τράπεζες της Ελλάδας.

2. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

2.1. Ιστορικό του ορισμού της ΕΚΕ

Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) εμφανίστηκε για πρώτη φορά γύρω στη δεκαετία του 1950 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και επικεντρώθηκε κυρίως γύρω από τα δικαιώματα των γυναικών, τα πολιτικά δικαιώματα, και το πρώιμο περιβαλλοντικό κίνημα. Είναι πολύ πιθανό λόγω των προαναφερθέντων ότι το αρχικό του όνομα ήταν απλώς κοινωνική ευθύνη.

Μεταξύ της ευρύτερης βιβλιογραφίας σχετικά με το θέμα της προέλευσης της ΕΚΕ, ορισμένοι ερευνητές επεσήμαναν ότι η πραγματική έννοια εμφανίστηκε πιθανώς νωρίτερα από τα μέσα του αιώνα και για να είναι πιο συγκεκριμένη πιθανότατα γύρω στη δεκαετία του 1930. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερευνητών τείνει να συμφωνεί ότι τελικά σημαντική προσοχή στην έννοια ήρθε μόνο μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και η ΕΚΕ, όπως γνωρίζουμε και καταλαβαίνουμε, δημιουργήθηκε μετά τη δεκαετία του 1950.

Οι δεκαετίες μετά τα γεγονότα του Παγκοσμίου Πολέμου έφεραν την ΕΚΕ στο προσκήνιο και αυτή η έννοια συζητήθηκε ευρέως μεταξύ των ομάδων ενδιαφερομένων, των εργαζομένων και των καταναλωτών (Carroll, 2015, Carroll & Brown, 2018, Carroll, 1999). Οι δεκαετίες που ακολούθησαν κατέστησαν την ΕΚΕ σημαντικό παράγοντα στο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον Bowen (1953, σελ. 6) η ΕΚΕ *«αναφέρεται στις υποχρεώσεις των επιχειρηματιών να ακολουθούν αυτές τις πολιτικές, να λαμβάνουν αυτές τις αποφάσεις ή να ακολουθούν εκείνες τις γραμμές δράσης που είναι επιθυμητές όσον αφορά τους στόχους και τις αξίες της κοινωνίας μας»*. Ήταν πραγματικά εκπληκτικό το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι επιχειρηματίες συμφώνησαν με τη δήλωση του Bowen και συνειδητοποίησαν πόσο

υπεύθυνοι ήταν για τις συνέπειες των πράξεων τους και άρχισαν να συζητούν την κοινωνική τους συνείδηση (Carroll, 2015, Carroll & Brown, 2018, Carroll, 1999).

Έτσι, οι προσδοκίες τόσο των εργαζομένων όσο και των πολιτών αυξήθηκαν λόγω των κοινωνικών κινημάτων εκείνης της περιόδου και έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στην άποψη ότι οι εταιρείες έχουν σημαντικές κοινωνικές ευθύνες. Αυτές οι εταιρικές ευθύνες επισημοποιήθηκαν στη συνέχεια με τη δημιουργία του νόμου περί πολιτικών δικαιωμάτων του 1964. Αργότερα, ιδρύθηκαν η Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος, η Επιτροπή Ασφάλειας Καταναλωτικών Προϊόντων, η Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών Απασχόλησης και η Υπηρεσία Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία, μέσω των οποίων αντιμετωπίστηκαν διάφορες ευθύνες των εταιρειών (Carroll, 2015, Carroll & Brown, 2018, Carroll, 1999).

Το 1971 συζητήθηκαν συγκεκριμένα σημεία όπου θα μπορούσε να εφαρμοστεί η ΕΚΕ και παρουσιάστηκαν μοντέλα που αφορούσαν τον κοινωνικό ορισμό μιας επιχείρησης και τα βασικά κριτήρια για τον καθορισμό των κοινωνικών ευθυνών της (Steiner, 1971). Στη δεκαετία του 1990, εμφανίστηκαν τρεις ισχυρές τάσεις ΕΚΕ: παγκοσμιοποίηση, θεσμοθέτηση και στρατηγική συμφιλίωση.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι πολυεθνικές εταιρείες των ΗΠΑ επέκτειναν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό. Ένας από τους πιο ευρέως αποδεκτούς εννοιολογικούς ορισμούς σε σχέση τόσο με την επιστήμη όσο και με τις επιχειρήσεις είναι αυτός του Archie Carroll, ο οποίος θεωρεί την ΕΚΕ ως σύνθεση τεσσάρων διαφορετικών τομέων δραστηριότητας στην κοινωνία των σχέσεων (Carroll, 1979, 1991):

1. Οικονομικές προβλέψεις: Οι επιχειρήσεις έχουν διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των μετόχων που επιδιώκουν μια λογική απόδοση των επενδύσεών τους, των εργαζομένων που επιθυμούν ασφαλή και δίκαια αμειβόμενη απασχόληση και των πελατών που αναμένουν προϊόντα υψηλής ποιότητας σε λογικό κόστος. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό, οι επιχειρήσεις είναι εγκατεστημένες στην κοινωνία, κυρίως υπεύθυνες για την αποτελεσματική λειτουργία τους ως οικονομικές οντότητες και για τη διατήρηση της ύπαρξής τους. Όλες οι πρόσθετες υποχρεώσεις κατηγοριοποιούνται ως μέρος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Σύμφωνα με τον Carroll, η εκπλήρωση των οικονομικών ευθυνών αποτελεί επομένως θεμελιώδη προϋπόθεση για κάθε εταιρεία.

2. Νομικές προσδοκίες: Οι εταιρείες υποχρεούνται να τηρούν τις διατάξεις του νόμου και να "συμμετέχουν στο παιχνίδι" με τους κανονισμούς του. Ο Carroll υποστηρίζει πως απαιτείται νομική ευθύνη από όλες τις εταιρείες που αναζητούν κοινωνική ευθύνη.

3. Ηθικές προσδοκίες: Αυτή η ευθύνη υποχρεώνει τις εταιρείες να ενεργούν κατά τρόπο δίκαιο, ισότιμο και λογικό, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου αυτό δεν επιβάλλεται από το νομικό πλαίσιο. Ο Carroll υποστηρίζει ότι οι ηθικές υποχρεώσεις περιλαμβάνουν αυτό που γενικά αναμένει η κοινωνία πέρα από τις οικονομικές και νομικές προσδοκίες.

4. Φιλανθρωπικές προσδοκίες: Το τέταρτο επίπεδο ΕΚΕ εξετάζει τη φιλανθρωπική επιχειρηματική κοινότητα. Αυτή η πτυχή περιλαμβάνει ποικίλα θέματα, όπως φιλανθρωπικές συνεισφορές, επενδύσεις σε χώρους αναψυχής για τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους, καθώς και την υποστήριξη τοπικών εκπαιδευτικών και αθλητικών οργανώσεων.

Σύμφωνα με την άποψη του Carroll, οι επιχειρήσεις προτιμούν τις φιλανθρωπικές προσδοκίες. Αν και ένας παγκοσμίως αποδεκτός ορισμός της ΕΚΕ δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί, οι περισσότεροι ορισμοί περιλαμβάνουν είτε την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων είτε την ύπαρξη θετικού αντίκτυπου στην κοινωνία (Lantos, 2002). Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι μια πολύ σύνθετη έννοια, όχι μόνο η πιο ολοκληρωμένη αλλά και η λιγότερο ουσιαστική έννοια στον τομέα των προϊόντων και της κοινωνίας. Για παράδειγμα, οι προμηθευτές, οι πελάτες καθώς και οι μέτοχοι έχουν προσδοκίες από μια εταιρεία, ωστόσο, δεν έχουν τις ίδιες προσδοκίες.

Εκτός από όλα τα παραπάνω, έχουν προκύψει κάποιες καλύτερα επεξεργασμένες ερμηνείες σχετικά με την ΕΚΕ και τοποθετούν το νόημα της έννοιας ως: *«Ενέργειες που εμφανίζονται στην προώθηση ορισμένων κοινωνικών αγαθών, πέρα από τα συμφέροντα των επιχειρήσεων και εκείνων που απαιτούνται από το νόμο»* (Mc Williams & Siegel, 2001: 117). Μεταξύ των διαφορετικών απόψεων για την ΕΚΕ τα τελευταία χρόνια, οι Schwartz και Carroll κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι *«οι οικονομικοί, νομικοί και ηθικοί τομείς είναι τα πιο κοινά συστατικά της ΕΚΕ»*. (2003: 503).

Επιπλέον, ένας άλλος ορισμός της ΕΚΕ σχετίζεται με το τι προσφέρει μια εταιρεία στην κοινωνία μέσω των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της, των επενδύσεων στην κοινωνία, των φιλανθρωπικών προγραμμάτων και των δεσμεύσεων πολιτικής που πρέπει να επιδιωχθούν και να γίνουν αποδεκτές από το κοινό. Ακόμη, η ΕΚΕ περιλαμβάνει όλη τη διαχείριση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών σχέσεων που έχει η εταιρεία αλλά και τις πρακτικές που εφαρμόζει ώστε να μπορούν να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της εταιρείας, δηλαδή οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι πελάτες κ.λπ. Όλα αυτά συμβάλλουν σημαντικά στην εταιρεία, καθώς με αυτόν τον τρόπο μπορεί να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιτυχία της (Chiang, 2010).

Επιπλέον, η ΕΚΕ στοχεύει να περιγράψει τη σχέση μεταξύ των εταιρειών και της κοινωνίας γενικότερα και να επαναπροσδιορίσει το ρόλο και τις ευθύνες των ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσα στην κοινωνία (Keinert, 2008). Καθοδηγείται επίσης από την ανάγκη ενσωμάτωσης κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβληματισμών στις επιχειρηματικές αποφάσεις και δράσεις (Van Marrewijk, 2003).

Ένα άλλο σημείο που αξίζει να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι ο Friedman (1970) ήταν ο πρώτος που επέκρινε την έννοια της ΕΚΕ. Το επιχείρημα του Friedman υποστήριζε ότι ήταν λάθος να ερμηνεύεται η ΕΚΕ ως υποθετική. Πίστευε ότι οι εταιρείες όχι μόνο δημιουργούν θέσεις εργασίας, αλλά και πάνω απ' όλα παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες με αποτέλεσμα τη δημιουργία αξίας για την κοινωνία. Επιπλέον, σημείωσε ότι η επιβολή διαφόρων εμποδίων στις επιχειρήσεις, λόγω της δημόσιας πίεσης, είναι πιθανό να έχει αρνητικό αντίκτυπο στη λειτουργία τους και ενδεχομένως στην ανταγωνιστικότητά τους (Henderson, 2001).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2011), η ΕΚΕ είναι η διαδικασία «με την οποία οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δεοντολογικές ανησυχίες και ανησυχίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη βασική στρατηγική, τις λειτουργίες και τις ολοκληρωμένες επιδόσεις τους, σε στενή συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, με στόχο:

- Να βελτιστοποιήσουν τη δημιουργία κοινής αξίας για τους ιδιοκτήτες/μετόχους τους, καθώς και για άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και την κοινωνία στο σύνολό της.
- Να εντοπίζουν, να προλαμβάνουν και να αμβλύνουν τις πιθανές αρνητικές συνέπειες.

Παρά τους διάφορους ορισμούς, υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που βρίσκονται σε κάθε εταιρεία που εφαρμόζει την ΕΚΕ. Έτσι, η ΕΚΕ:

1. Συνεπής δέσμευση
2. Συμμετοχή σε κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά θέματα
3. Συνεργασία με εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς ενδιαφερόμενους

Εκτός από τα κοινά χαρακτηριστικά της ΕΚΕ, υπάρχει συναίνεση στη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με την ταξινόμηση της ΕΚΕ σε δύο διαστάσεις. Ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως εσωτερική και εξωτερική διάσταση.

Η εσωτερική διάσταση που αφορά:

α) Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού. Η διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού είναι η σημαντικότερη πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίσει μια επιχείρηση στην εσωτερική της δομή. Επικεντρώνεται στη διάκριση των ευθυνών, στην ισορροπία των εργασιακών σχέσεων και στη δίκαιη μεταχείριση των γυναικών όσον αφορά την αμοιβή τους και την εξέλιξή τους σε υψηλόβαθμες θέσεις. Επικεντρώνεται επίσης στην εξασφάλιση μόνιμης απασχόλησης, στη συμμετοχή στα κέρδη και στην παροχή μετοχικού κεφαλαίου.

β) Υγεία και ασφάλεια στην εργασία. Παρόλο που η νομοθεσία κάθε κράτους έχει διασφαλίσει την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, κάθε εταιρεία δημιουργεί πρόσθετα εθελοντικά προγράμματα και παρέχει στους υπαλλήλους της πρόσθετα οφέλη υγείας και ασφάλειας.

γ) Προσαρμογή στην αλλαγή. Όταν υπάρχουν αλλαγές μέσα σε μια εταιρεία είναι φυσικό να δημιουργούνται αναταραχές και προβλήματα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η διοίκηση πρέπει να διασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών στη διαβούλευση.

δ) Διαχείριση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και φυσικών πόρων. Ο κύριος στόχος της εσωτερικής κοινωνικής ευθύνης μιας εταιρείας είναι η μείωση της κατανάλωσης πόρων, των ρυπογόνων ρύπων και των αποβλήτων, προκειμένου να μειωθούν οι περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις.

Η εξωτερική διάσταση που αφορά:

α) Τοπική κοινωνία

β) Επιχειρηματικοί εταίροι, προμηθευτές και καταναλωτές

γ) Ανθρώπινα δικαιώματα

δ) Παγκόσμιες περιβαλλοντικές ανησυχίες

Οι τρόποι μέσω των οποίων μια επιχείρηση μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία περιλαμβάνουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, την υποστήριξη φιλανθρωπικών εκδηλώσεων και την χρηματοδότηση πολιτιστικών και αθλητικών εγκαταστάσεων. Στην εξωτερική διάσταση, η εταιρεία της οποίας η λειτουργία διέπεται από κανονισμούς ΕΚΕ στοχεύει στη δημιουργία μακροχρόνιων δεσμών με όλους τους επιχειρηματικούς εταίρους της, όπως οι προμηθευτές

και οι καταναλωτές τους. Υπερασπίζονται επίσης τα ανθρώπινα δικαιώματα και αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ζωτικών ζητημάτων όπως η προστασία του περιβάλλοντος.

Επιπροσθέτως, όπως έχει υποστηριχθεί από τους Kotler και Lee, οι εταιρείες (οργανισμοί και, κατ' επέκταση, ο τραπεζικός τομέας) επιλέγουν πρόθυμα να συμμετάσχουν σε πολιτικές ΕΚΕ προκειμένου να αποκτήσουν φήμη, ή με πολύ απλά λόγια: να φαίνονται καλές (Kotler & Lee, 2005). Στην πραγματικότητα, η ανάγκη καλής εμφάνισης συμπληρώνει την πολιτική και τις στρατηγικές μιας εταιρείας για την προσέλκυση νέων πελατών, συναδέλφων και επενδυτών. Χτίζοντας μια κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνη εικόνα, κάθε επιχείρηση επιχειρεί να περάσει το μήνυμα ότι δεν είναι σαν όλες τις άλλες. Δηλαδή, η διαφθορά, η ανισότητα, το σκάνδαλο κλπ. είναι έννοιες που δεν την αντιπροσωπεύουν. Η συγκεκριμένη εταιρεία επιλέγει ένα ηθικό μονοπάτι.

Αναλυτικότερα, πρόκειται για μια νέα εποχή στην πελατοκεντρική νοοτροπία, καθώς αυτό που ευχαριστεί τον πελάτη είναι η ευθυγράμμιση με μεγαλύτερα ιδανικά μέσω αποδεδειγμένων δράσεων και πολιτικών, μέσω προσόντων (όπως το ISO) και η κατασκευή γεφυρών μεταξύ της εταιρείας και της κοινωνίας. Σε έναν ελαφρώς διαφορετικό τόνο από τον Kotler και τον Lee, άλλοι συγγραφείς, όπως ο Kramer και ο Porter, σημείωσαν ή τουλάχιστον τόνισαν την καθαρά ηθική πλευρά που σχετίζεται με τις πολιτικές ΕΚΕ, υποστηρίζοντας ότι οι εταιρείες θα πρέπει να αναπροσαρμοστούν προκειμένου να λειτουργήσουν μέσα στην κοινωνία και όχι εναντίον της.

Στην πραγματικότητα, όλοι οι συγγραφείς, ανεξάρτητα από τη στάση που τείνουν να υποστηρίζουν, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο σκοπός μιας έννοιας όπως η ΕΚΕ είναι η αποκατάσταση των εταιρειών και των επιχειρήσεων στην κοινωνία. Η ΕΚΕ μπορεί να χωριστεί σε στρατηγική και τακτική. Οι στρατηγικές δραστηριότητες της υπερβαίνουν την κοινή αντίληψη της οργανικής ΕΚΕ. Η στρατηγική άποψη της ορίζεται ως *«εταιρικές κοινωνικές δραστηριότητες που απαιτούν μακροπρόθεσμους ορίζοντες, μεγάλες δεσμεύσεις πόρων και σημαντικές προσαρμογές στις οργανωτικές δομές»* (Bansaletal., 2015, σελ. 70).

«Επανεξετάστε την επιχείρησή σας» είναι το σύνθημα της στρατηγικής ΕΚΕ (Martinuzzi & Krumay, 2013, σελ. 434). Αυτές οι δραστηριότητες συνήθως περιλαμβάνουν:

1. Υποστήριξη της κυριαρχίας, της γης και του πολιτισμού των αυτοχθόνων.
2. Βελτίωση των ανθρωπίνων και εργασιακών δικαιωμάτων μεταξύ των προμηθευτών.
3. Αύξηση της ποικιλομορφίας των εργαζομένων.

4. Διασφάλιση της ασφάλειας των προϊόντων.
5. Εφαρμογή χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης.

Στη στρατηγική ΕΚΕ, η εταιρεία υιοθετεί την κοινωνική πρακτική στη λειτουργία της, δηλαδή αλλάζει τον τρόπο παραγωγής της ώστε να μην ρυπαίνει το περιβάλλον και χρησιμοποιεί φιλικά προς το περιβάλλον ή ανακυκλώσιμα προϊόντα, κ.λπ. Αυτές οι εταιρείες επενδύουν σημαντικά και, τελικά, θα αφήσουν έναν καλύτερο πλανήτη για τα παιδιά μας. Οι εταιρείες που εφαρμόζουν τη στρατηγική ΕΚΕ ενσωματώνουν όλες τις πτυχές της στην επιχείρησή τους, καθορίζουν ένα σύστημα αξιών και μοιράζονται την αλληλεγγύη με ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών.

Από την άλλη, η τακτική ΕΚΕ είναι *«εταιρικές κοινωνικές δραστηριότητες που προσανατολίζονται στη βελτίωση των σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη βραχυπρόθεσμα»* (Bansaletal., 2015). Η τακτική αυτή περιλαμβάνει συνήθως φιλανθρωπικές οργανώσεις που δεν είναι μακροπρόθεσμες και δεν απαιτούν σημαντικούς πόρους ή επενδύσεις. Οι εταιρείες που υιοθετούν τακτική ΕΚΕ, την θεωρούν ως κερδοφόρα επένδυση, ωστόσο δεν ενσωματώνουν οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους στις στρατηγικές και τα επιχειρηματικά τους μοντέλα (Długopolska-Mikonowicz, et. al., 2019).

Σύμφωνα με την προηγούμενη ανάλυση, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχει εξελιχθεί με την πάροδο των χρόνων και θεωρείται πλέον αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής που ακολουθεί μια εταιρεία που ενδιαφέρεται ουσιαστικά για το μέλλον του πλανήτη μας και για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών.

Αν και δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός της ΕΚΕ, οι ερευνητές έχουν καταλήξει στα στοιχεία που την συνθέτουν και στις κατηγορίες που τη διακρίνουν. Ξεκινώντας από τη μορφή που είχε όταν πρωτοεμφανίστηκε γύρω στο 1950 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και φτάσαμε στη σημερινή της μορφή όπου, σύμφωνα με τον Carroll, *«υπάρχει η προσδοκία ότι οι επιχειρήσεις θα επιστρέψουν στην κοινωνία και η ΕΚΕ θεωρείται πλέον αναμενόμενο μέρος της σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων και κοινωνίας»*.

2.2. Εταιρική κοινωνική ευθύνη στον τραπεζικό τομέα

2.2.1. Ιστορικό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

Ο τραπεζικός τομέας άργησε να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ΕΚΕ, αναγνωρίζοντας την αρχικά ως περιβαλλοντική ευθύνη και στη συνέχεια αντιμετωπίζοντας κοινωνικά ζητήματα (Viganò & Nicolai, 2009). Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 ανάγκασε τις τράπεζες να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην ΕΚΕ, καθώς αυξήθηκε η ανάγκη για εμπιστοσύνη, λογοδοσία και διαφάνεια. Εκτός από τον ρόλο των τραπεζών στην εξοικονόμηση χρημάτων, την επένδυση και τη διαχείριση του κινδύνου, κλήθηκαν να αναπτύξουν πιο ηθική και υπεύθυνη συμπεριφορά σε όλους τους τομείς τους (Lentner, et. al., 2015).

Τα ενδιαφερόμενα μέρη των τραπεζών περιλαμβάνουν τους ιδιοκτήτες, τους καταθέτες, τους δανειολήπτες, τους υπαλλήλους, τα διευθυντικά στελέχη και τις ρυθμιστικές αρχές. Ο τραπεζικός κλάδος, σε σύγκριση με άλλους κλάδους, επηρεάζει πολλούς ανθρώπους με αποτέλεσμα την ασυμμετρία πληροφόρησης. Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει επίσης αυστηρούς κανονισμούς, καθώς η σταθερότητά του είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία. Οι τράπεζες δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ευθύνες τους όσον αφορά τον τραπεζικό δανεισμό, τις επενδύσεις, την καταπολέμηση της διαφθοράς και της παράνομης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς αποτελούν βασικά στοιχεία του στόχου των τραπεζών για την καταπολέμηση της διαφθοράς και, ως εκ τούτου, οι πρακτικές ΕΚΕ των τραπεζών επικεντρώνονται σε αυτά τα θέματα (Yamak, 2005).

Οι πελάτες των τραπεζών αναμένουν να λαμβάνουν ασφαλή προϊόντα, οι εργαζόμενοι θέλουν να εργάζονται σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον όπου υπάρχει σεβασμός στην αξιοπρέπεια και την ίση μεταχείριση και οι ανταγωνιστές θέλουν υγιή ανταγωνισμό. Είναι επίσης σημαντικό για τις τράπεζες να παρακολουθούν, αφενός, τα περιβαλλοντικά ζητήματα που ενδέχεται να προκύψουν από τις δικές τους δραστηριότητες και, αφετέρου, εκείνα που προκύπτουν από τις δανειοδοτικές τους δραστηριότητες (Thompson & Cowton, 2004).

Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι οι κύριες διαστάσεις της ΕΚΕ στον τραπεζικό κλάδο είναι (McIlroy, 2008):

1. Ανθρώπινα δικαιώματα
2. Περιβάλλον

3. Θεμιτές πρακτικές λειτουργίας
4. Θέματα καταναλωτών

Όταν οι τράπεζες χρησιμοποιούν πρακτικές ΕΚΕ, αυξάνουν τη διαφάνεια των συναλλαγών και αυτό με τη σειρά του αποτρέπει τη μεταφορά κινδύνων τόσο σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα όσο και σε υπηρεσίες στους πελάτες (McIlroy, 2008). Ωστόσο, άλλοι ερευνητές έχουν προσθέσει δύο ακόμη διαστάσεις στην ΕΚΕ που αναλαμβάνουν τον κίνδυνο της αξιολόγησης και της αποδοτικής και αποτελεσματικής διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου (Yeung, 2011).

Σήμερα, οι πελάτες των τραπεζών αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο τη στάση των τραπεζών απέναντι στα τρέχοντα προβλήματα της κοινωνίας και του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρακινεί τις τράπεζες να στοχεύουν σε άλλους στόχους εκτός από το κέρδος, τα έσοδα και το μερίδιο αγοράς, βρίσκοντας εναλλακτικές λύσεις που μπορεί να είναι καλύτερες όχι μόνο για την κοινωνία αλλά και για την ίδια την τράπεζα. Η τράπεζα που θα ασχοληθεί στενά με την ΕΚΕ θα αποκτήσει έμμεσα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά λόγω των διαφοροποιημένων προϊόντων αλλά και λόγω των μειωμένων προστίμων που θα της επιβάλει η κυβέρνηση.

Ταυτόχρονα, μπορεί να μειώσει τη συνολική έκθεσή της στον κίνδυνο θετικής επίδρασης στην παρούσα αξία των ταμειακών ροών της εταιρείας (Tran, 2014, Godfrey, 2004). Εκτός από τα οφέλη της ΕΚΕ για τους εργαζόμενους, όπως η βελτίωση της απόδοσης και η μείωση των εργασιακών προβλημάτων (Zu, 2009), έχει ταυτόχρονα θετικές επιπτώσεις στις τράπεζες, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με δύο παράγοντες: τις οικονομικές επιδόσεις και τη φήμη της τράπεζας.

Τα τελευταία χρόνια οι ερευνητές ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τη συσχέτιση της ΕΚΕ με την Εταιρική Οικονομική Επίδοση (CFP) και έχουν δείξει ότι αν και υπάρχουν έντονες αντιδράσεις, οι πρακτικές ΕΚΕ αυξάνουν τις οικονομικές επιδόσεις του τραπεζικού τομέα (Karagiorgos, 2010). Επιπλέον, η ΕΚΕ αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη της φήμης, η οποία με την πάροδο του χρόνου μπορεί να δημιουργήσει οικονομική αξία. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις τράπεζες να αυξήσουν τη φήμη τους, καθώς θέλουν οι πελάτες τους και τα ενδιαφερόμενα μέρη να τις εμπιστεύονται. Ως εκ τούτου, η ΕΚΕ αποτελεί βασική στρατηγική για τη μεγιστοποίηση του κέρδους της τράπεζας (VanDijken, 2007).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν μπορούν πλέον να αγνοούν τα οφέλη της. Πιο συγκεκριμένα ένα σημαντικό παράδειγμα είναι ο ΕΟΠ, όπου περισσότερα από 13.000

χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν υιοθετήσει πολιτικές ΕΚΕ γνωρίζοντας τα οφέλη που αποκομίζουν από αυτήν. Θα κάνουμε μια σύντομη αναφορά στους 5 βασικούς λόγους για τους οποίους ο τραπεζικός τομέας πρέπει να υιοθετήσει την ΕΚΕ.

1. Οικοδομεί την εμπιστοσύνη των καταναλωτών με τις τράπεζες.

Πρωταρχικός στόχος των τραπεζών είναι η οικοδόμηση μακροχρόνιων σχέσεων με τους πελάτες τους και αυτός είναι ένας τρόπος για να πετύχουν. Λόγω της μεγάλης προσφοράς χρηματοπιστωτικών προϊόντων, οι καταναλωτές μπορούν εύκολα να τερματίσουν τη συνεργασία τους και να στραφούν σε μια νέα τράπεζα εάν δεν έχουν ισχυρούς δεσμούς εμπιστοσύνης. Όταν μια τράπεζα επενδύει στην τοπική κοινότητα μέσω μιας σειράς προγραμμάτων, όπως η παροχή προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης σε σχολεία, η παροχή πρόσβασης και οικονομικής υποστήριξης σε ηλικιωμένους σε οίκους ευγηρίας και η διεξαγωγή εργαστηρίων δημόσιας εκπαίδευσης, οι καταναλωτές αναγνωρίζουν τις προσπάθειές τους να αυξήσουν τα μέσα διαβίωσής τους. Έχει κερδίσει ένα μεγάλο ποσοστό εμπιστοσύνης των καταναλωτών και έχει θέσει μια σταθερή βάση για την οικοδόμηση μακροχρόνιων σχέσεων.

2. Παρέχει θετική προσέγγιση στους πελάτες.

Οι πολιτικές ΕΚΕ αναδεικνύουν τη θετική κοινωνική δέσμευση του οργανισμού βελτιώνοντας τη δημόσια εικόνα του και αλλάζοντας τον τρόπο με τον οποίο τον αντιμετωπίζουν οι πολίτες. Όταν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα υιοθετεί μια ποικιλία πολιτικών ΕΚΕ, όπως προγράμματα κατάρτισης, φιλανθρωπικές δωρεές και εθελοντισμό, οι καταναλωτές αναπτύσσουν μια θετική στάση απέναντι στον οργανισμό που τις εκτελεί.

3. Οι καταναλωτές εκτιμούν ενεργά τις πρωτοβουλίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Σύμφωνα με την DoubleDonation, η πλειοψηφία των καταναλωτών συμφωνεί να πληρώσει υψηλότερη τιμή για ένα προϊόν σε εταιρείες που είναι κοινωνικά ευαισθητοποιημένες και θέλουν να τις προστατεύσουν με την υποστήριξη και την πίστη τους στα προϊόντα τους.

4. Θετική ώθηση στην παραγωγικότητα και την αφοσίωση των εργαζομένων.

Μια μελέτη έδειξε ότι οι εργαζόμενοι των εταιρειών που υιοθετούν πολιτικές ΕΚΕ εμπλέκονται έως και 60% περισσότερο στην εργασία τους, καθώς αισθάνονται ότι δρουν ενεργά για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής ΕΚΕ. Αυτή η συμπεριφορά έχει ως άμεσο

αποτέλεσμα τη βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος, την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών και τη δημιουργικότητα των εργαζομένων.

5. Τα κοινοτικά προγράμματα ΕΚΕ έχουν πραγματική αξία.

Αν και τα οφέλη των πολιτικών ΕΚΕ όσον αφορά την εικόνα και τη φήμη μιας εταιρείας ή μιας τράπεζας είναι σημαντικά, εξακολουθούν να υπάρχουν και πολλά κοινωνικά οφέλη. Η ενδυνάμωση της κοινότητας σε οικονομικό επίπεδο με ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα συμβάλλει ενεργά στη δημιουργία πολιτών με αντιληπτική ικανότητα σωστής διαχείρισης των οικονομικών τους και βελτίωσης της οικονομικής τους κατάστασης. Τα μακροπρόθεσμα οφέλη για την τράπεζα είναι η δημιουργία μιας κοινότητας που θα είναι σε θέση να επενδύσει, να δημιουργήσει επιχειρήσεις, να αποπληρώσει τα δάνειά της και να συμβάλει θετικά στην οικονομική της ανάπτυξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι *«έχει δημιουργηθεί ένας χάρτης ΕΚΕ των τραπεζών που απεικονίζει τις κύριες τακτικές και στρατηγικές δραστηριότητες ΕΚΕ των τραπεζών»* (Lentner, et. al., 2015, σελ. 100).

Θα πρέπει να εξασφαλίζουν:

1. Ασφάλεια δεδομένων
2. Πρόσβαση & Οικονομική προσιτότητα
3. Σχεδιασμό Προϊόντων & Διαχείριση Κύκλου Ζωής
4. Επιχειρηματική Ηθική
5. Διαχείριση Συστημικού Κινδύνου

Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένες τράπεζες πρωτοστατούν σαφώς στην ΕΚΕ, όπως για παράδειγμα η Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας, η οποία έχει αλλάξει σημαντικά από το 2013. Μια διατυπωμένη στρατηγική ήταν η προληπτική εποπτεία σε μικρο και μακροοικονομικά περιβάλλοντα με στόχο την προώθηση βιώσιμης και ασφαλούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια, η επίτευξη και η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών που τέθηκαν ως κανονισμοί από την ΕΕ ώθησαν την τράπεζα να επιδιώξει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Με στόχο την εξυπηρέτηση του κοινού καλού, η Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας δραστηριοποιείται στον τομέα της ΕΚΕ (Lentner, et. al., 2015).

Ομοίως, η Dhaka Bank Limited δημιούργησε επίσης κοινή αξία κυρίως μέσω της αναδιάρθρωσης της εμπορικής τραπεζικής κυρίως σε όλες τις αγροτικές περιοχές του Μπαγκλαντές. Όταν βρέθηκε αντιμέτωπη με την εντολή της Κεντρικής Τράπεζας να

διατηρήσει αγροτικά υποκαταστήματα παρά την προφανή επιτυχία και κερδοφορία, η ομάδα της Dhaka Bank επικεντρώθηκε εκ νέου και στόχευσε σε εναλλακτικές λύσεις.

Συγκεκριμένα, καθώς η ομάδα της τράπεζας αναγνώρισε πώς οι αγροτικές κοινότητες ήταν στην πραγματικότητα γεμάτες με επιχειρηματικές δραστηριότητες, από αγρότες και κατασκευαστές, έως και εμπόρους ή ακόμη και μικρές ναυτιλιακές εταιρείες, σύντομα αντιμετώπισαν το προφανές παράδοξο ότι όλες αυτές οι ομάδες δεν ήταν πελάτες τραπεζών. Για παράδειγμα, στην πόλη Belkuchi οι περισσότεροι από τους ντόπιους ευνοούσαν ένα σύστημα αξιών για τη δημιουργία lungis (γνωστά και ως παραδοσιακά ανδρικά ενδύματα).

Η Dhaka Bank επένδυσε πόρους για να διερευνήσει την οικονομική δυναμική του συμπλέγματος και να αναπτύξει ένα σύνολο χρηματοδοτικών προϊόντων "από το ράφι", τα οποία θα μπορούσαν στη συνέχεια να προσαρμοστούν σύμφωνα με τις ανάγκες των μεμονωμένων επιχειρήσεων του κλάδου, όπως γεωργικά δάνεια που χρονολογούνται στις τοπικές καλλιεργητικές περιόδους για τους αγρότες ή δάνεια κεφαλαιουχικού εξοπλισμού για υφαντές και κεφάλαιο κίνησης για εμπόρους. Τέτοιες προσαρμογές επικεντρωμένες γύρω από τη ζωή και τις ανάγκες των τοπικών βιομηχανιών υποστήριζαν πραγματικά τις τοπικές επιχειρήσεις ως απόρροια η τράπεζα αύξησε τις δικές της επιχειρήσεις και κέρδη. Ως εκ τούτου, μπορούμε να δούμε πώς μια παραγωγική επένδυση σε πρακτικές ΕΚΕ δεν σημαίνει απαραίτητα τυφλή υπακοή σε πρότυπα και μέτρα, αλλά στην πραγματικότητα αφήνει χώρο για δημιουργική σκέψη προκειμένου να προωθηθεί η βιωσιμότητα, η καινοτομία και η υποστήριξη της κοινωνίας.

2.2.2. Εμπόδια για τις τράπεζες στην εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

Πρώτα απ' όλα, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι κάθε εταιρεία μπορεί να επιλέξει να μην ακολουθήσει πρακτικές ΕΚΕ εάν αντιμετωπίζει διάφορα εμπόδια. Για παράδειγμα, πολλές κινεζικές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν την ΕΚΕ λόγω οικονομικών και πολιτικών φραγμών. Όσον αφορά τις τράπεζες, φαίνεται ότι αντιμετωπίζουν επίσης διάφορα εμπόδια για την εφαρμογή της ΕΚΕ. Αυτά τα εμπόδια μπορούν να συμπεριληφθούν στις ακόλουθες κατηγορίες (Tran, 2014, Hossain, 2013, Qi Lai, 2006):

ί. Οικονομικά εμπόδια: Είναι γενικά αποδεκτό ότι η κοινωνική ευθύνη αποτελεί οικονομικό βάρος για μια τράπεζα, καθώς η δημιουργία και υλοποίηση προγραμμάτων ΕΚΕ

απαιτεί χρήματα, χρόνο και ενέργεια, ειδικά για μια μικρή επιχείρηση όπου η έλλειψη οικονομικών και ανθρώπινων πόρων είναι σημαντική. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τα τραπεζικά δάνεια.

ii. Πολιτικά εμπόδια: Σε ορισμένες χώρες υπάρχει έλλειψη πολιτικού πλαισίου και μειωμένα κίνητρα για τις τράπεζες να αντιδρούν στην ΕΚΕ, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να μην έχουν κοινωνικές επιδόσεις. Αυτό συνήθως οφείλεται στην έλλειψη γνώσης σχετικά με την ΕΚΕ στις τράπεζες αλλά και στα ελάχιστα έως ανεπαρκή κίνητρα για αυτές, καθώς δεν υπάρχει συγκεκριμένος νόμος για την εφαρμογή της. Έτσι, είναι ευκολότερο για τις τράπεζες να επικεντρωθούν στη βραχυπρόθεσμη οικονομική επιτυχία παρά στις μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές και κοινωνικές δεσμεύσεις.

Επιπλέον, οι πρακτικές ΕΚΕ εφαρμόζονται ευρέως στις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες εξακολουθούν να υστερούν. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που εμποδίζει τις τράπεζες να εφαρμόσουν την ΕΚΕ είναι η έντονη έλλειψη κανονιστικών απαιτήσεων τόσο για την κοινωνική όσο και για την περιβαλλοντική ευθύνη. Πιο συγκεκριμένα, οι τράπεζες στις Η.Π.Α., την Ιαπωνία, την Αυστραλία και τη Γερμανία παρουσιάζουν πρακτικές ΕΚΕ μέσω των ιστοσελίδων και των ετήσιων εκθέσεων τους λόγω του αυστηρού νομικού πλαισίου για θέματα βιωσιμότητας, ενώ παράλληλα το Μπαγκλαντές χρειάζεται να δημιουργήσει ένα αυστηρότερο νομικό πλαίσιο για την υιοθέτηση της ΕΚΕ.

iii. Εμπόδια γνώσης και αντίληψης: Οι αντιλήψεις των τραπεζικών στελεχών έχουν σημαντική επιρροή και μπορούν να θεωρηθούν βασικές κινητήριες δυνάμεις για την καθοδήγηση των προγραμμάτων ΕΚΕ σε μια τράπεζα. Αυτό είναι λογικό, εάν ένας διαχειριστής έχει μια σαφή ιδέα της έννοιας της ΕΚΕ, τότε μπορεί να δημιουργήσει και να επιβάλει την κατάλληλη πολιτική πρακτικής της στην τράπεζα. Εξακολουθεί να υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη παρανόηση ότι είναι ενσωματωμένη στην κυβέρνηση και τις ΜΚΟ, καθώς συχνά δεν υπάρχει επαρκής εκπαίδευση βιωσιμότητας για τους υπαλλήλους των τραπεζών και, ως εκ τούτου, δεν γνωρίζουν τις σημαντικές και καταστροφικές συνέπειες της μη άσκησης πρακτικών ΕΚΕ.

2.3. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα

Η ΕΚΕ ήρθε αργότερα στην Ελλάδα και οι εταιρείες και οι τράπεζες ήταν επιφυλακτικές για να την αντιμετωπίσουν. Όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, στην αρχή δεν ήξεραν πώς να ενσωματωθούν στη λειτουργία των τραπεζών, αλλά μέσα σε λίγα χρόνια

ανέπτυξαν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών ΕΚΕ που βασίζονται σε τρεις πυλώνες: το περιβάλλον, την κοινωνία και την αγορά. Υλοποιούν προγράμματα κοινωνικής προσφοράς με στόχο την προαγωγή της υγείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού. Ανησυχούν για το περιβάλλον και προσπαθούν να μειώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα υιοθετώντας πρακτικές ανακύκλωσης υλικών, εξοικονόμησης ενέργειας και διαχείρισης αποβλήτων.

Οι τράπεζες προσπαθούν να στηρίξουν την αγορά με καινοτόμα τραπεζικά προϊόντα που στηρίζουν τη νέα γενιά, τη γυναικεία επιχειρηματικότητα, την «πράσινη οικονομία» και τη στήριξη των εργαζομένων τους. Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα παρουσιαστούν οι τέσσερις συστημικές τράπεζες της Ελλάδας, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Alpha Bank, η Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς. Θα επικεντρωθούμε στα θέματα που απασχολούν την κάθε τράπεζα, στις πρακτικές που έχει υιοθετήσει για την επίτευξη των στόχων της και, τέλος, στα πρότυπα επιμέτρησης που έχει υιοθετήσει η κάθε τράπεζα για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών της.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτή τη διατριβή υιοθετήσαμε τη μεθοδολογία μελέτης περίπτωσης σε συνδυασμό με βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η μελέτη περίπτωσης είναι μια αναγνωρισμένη μέθοδος έρευνας που ευρέως χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες και τις επιστήμες της ζωής. Αυτή η μέθοδος επιτρέπει στους ερευνητές να διεξάγουν εκτενή έρευνα σε ένα άτομο, ομάδα, κοινότητα ή άλλη μονάδα, εξετάζοντας διεξοδικά δεδομένα που σχετίζονται με διάφορες μεταβλητές. Αυτό τους επιτρέπει να ξεκινήσουν με ένα σύνθετο και ευρύ θέμα και να το περιορίσουν σε ένα διαχειρίσιμο ερευνητικό θέμα. Παράλληλα, μοιράστηκαν ερωτηματολόγια με κλειστού τύπου ερωτήσεις, ώστε να εξάγουμε χρήσιμα, ποιοτικά και ποσοτικά συμπεράσματα.

Οι βασικές φάσεις που ακολουθούμε περιλαμβάνουν την αρχική καθοριστική φάση της περίπτωσης που επιλέγουμε για έρευνα, ή μια ομάδα παρόμοιων περιπτώσεων που ενδέχεται να συμπεριληφθούν σε μια μελέτη πολλαπλών περιπτώσεων. Λίγο αργότερα, διεξάγουμε έρευνα για να προσδιορίσουμε τι είναι γνωστό για την υπόθεση. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει μια εκτενή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των εκθέσεων, κ.λπ., και συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας θεμελιώδους κατανόησης της περίπτωσης και της επικύρωσης των ερευνητικών ερωτημάτων που θα αναπτυχθούν.

Τα δεδομένα στις περιπτωσιολογικές μελέτες είναι συχνά, αλλά όχι αποκλειστικά, ποιοτικά. Σε πολλαπλές περιπτωσιολογικές μελέτες, η ανάλυση πραγματοποιείται εντός και σε όλες τις περιπτώσεις. Το κύριο πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι ότι επιτρέπει μια εις βάθος ανάλυση και κατανόηση της περίπτωσης που αναλύουμε συγκρίνοντας ομοιότητες και διαφορές μεμονωμένων περιπτώσεων. Τα στοιχεία από πολλαπλές περιπτωσιολογικές μελέτες είναι συνήθως ισχυρότερα και πιο αξιόπιστα από τις μεμονωμένες περιπτωσιολογικές μελέτες.

Μια άλλη σημαντική πτυχή που πρέπει να θυμάστε είναι ότι ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι κυρίως περιγραφικός και διερευνητικός. Στην προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας, αναφερθήκαμε στα θεωρητικά έργα και τις θεωρίες των οφελών της ΕΚΕ όπως δηλώθηκαν από τους Kottler και Lee, τους λόγους συμμετοχής στις πολιτικές ΕΚΕ των Kramer και Porter και την έννοια της αυξημένης πίεσης όπως συζητήθηκε από τους Golob και Podnar.

Δεδομένου ότι ο βασικός τύπος ερευνητικής μεθοδολογίας είναι διερευνητικός, στόχος μας ήταν να συγκεντρώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα σε συγκεκριμένους βασικούς τομείς ενδιαφέροντος. Σε αυτή την περίπτωση, τα θέματά μας ήταν οι τέσσερις ελληνικές τράπεζες και η δέσμευσή τους στις πρακτικές ΕΚΕ. Οι περισσότερες από τις πληροφορίες που έχουμε παράσχει στο κεφάλαιο 4 εκπληρώνουν κυρίως αυτόν τον ρόλο, απαντώντας σε περιγραφική μορφή ποιος, τι, πού και πότε ή πώς. Ο λόγος που βασιστήκαμε σε περιγραφική έρευνα ήταν επειδή υπάρχει γνώση σχετικά με τις πολιτικές ΕΚΕ, μεγάλο μέρος της οποίας παρέχεται ελεύθερα από τις ίδιες τις τράπεζες, αν και διάσπαρτες και μη κατηγοριοποιημένες, τουλάχιστον όχι σε ένα είδος κατηγοριοποίησης που βασίζεται σε μοντέλα πληροφοριών.

Με αυτόν τον τρόπο, χρησιμοποιήσαμε μια μεθοδολογία μελέτης περίπτωσης, βασισμένη στις τέσσερις συστημικές τράπεζες της Ελλάδας. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων περιλάμβαναν εξέταση των εκθέσεων ΕΚΕ/Βιώσιμης Ανάπτυξης των τεσσάρων τραπεζών και των δικτυακών τόπων. Στην έρευνα, επιπρόσθετα, μοιράστηκαν ερωτηματολόγια μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου Google Forms για λόγους ευκολίας και ταχύτητας. Αφού συμπληρώθηκαν, καταγράφηκαν στη βάση δεδομένων Excel. Στη συνέχεια, έγινε η επεξεργασία των στοιχείων, διαμορφώθηκαν διαγράμματα, για να καταλήξουμε σε ακριβή συμπεράσματα. Συμπερασματικά, η παρούσα διπλωματική εργασία βασίζεται στην αξιολόγηση των πρακτικών ΕΚΕ στον ελληνικό τραπεζικό τομέα και των επιδόσεων του

στην αγορά. Όσον αφορά τις πολιτικές και πρακτικές ΕΚΕ, βασιστήκαμε σε ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, από τις τέσσερις σημαντικές τράπεζες, είναι η παλαιότερη. Ιδρύθηκε το 1841 από τον Γεώργιο Σταύρο και είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών από το 1880. Από το 1999, είναι επίσης καταχωρημένη στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Η τράπεζα διαθέτει ένα δίκτυο από 482 καταστήματα στην Ελλάδα και, το 2006, προχώρησε σε εξαγορές τραπεζών σε άλλες χώρες, όπως η Τουρκία, η Σερβία και η Βουλγαρία. Είναι από τις πρώτες τράπεζες που υιοθέτησαν πολιτικές ΕΚΕ και από το 2007 δημοσιεύει κοινωνικές εκθέσεις για τα θέματα στα οποία επικεντρώνει τις δράσεις της, τις πρακτικές που ακολουθεί και τα αποτελέσματά τους.

Ουσιαστικά θέματα:

Τα τελευταία χρόνια, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος έχει αναπτύξει διάφορες πρωτοβουλίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις εκθέσεις της τράπεζας για την ΕΚΕ και τη βιώσιμη ανάπτυξη εστιάζει σε πέντε πυλώνες. Οι πυλώνες αυτοί περιλαμβάνουν ευθύνη για τα παρακάτω:

- 4.1.1 Οικονομία
- 4.1.2 Αγορά
- 4.1.3 Εργαζόμενος
- 4.1.4 Περιβάλλον
- 4.1.5 Κοινωνία

4.1.1 Πρακτικές ΕΚΕ για την ευθύνη για την οικονομία

Το πρώτο θέμα που απασχολεί την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι η ευθύνη για την οικονομία. Στόχος της είναι η συμμόρφωση όλων των εταιρειών του ομίλου με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, ώστε να υπάρχει διαφάνεια και αξιοπιστία απέναντι στις Αρμόδιες Αρχές, τους πελάτες, τους μετόχους και τους επενδυτές. Για να επιτευχθεί αυτό, συνέστησε την Επιτροπή Δεοντολογίας και Πολιτισμού, η οποία είναι υπεύθυνη για τη συμμόρφωση του ομίλου με τις κανονιστικές και νομικές απαιτήσεις και διασφαλίζει ότι πληρούνται υψηλά

πρότυπα δεοντολογίας και ακεραιότητας σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της τράπεζας.

4.1.2 Πρακτικές ΕΚΕ για την ευθύνη για την αγορά

Το δεύτερο θέμα που απασχολεί την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι η αγορά όπου βλέπουμε από τις ετήσιες εκθέσεις ότι υιοθέτησαν διάφορες πολιτικές ΕΚΕ για να την υποστηρίξουν. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική της στοχεύει στην παροχή ρευστότητας σε επιχειρήσεις που επενδύουν στην καινοτομία, την εξωστρέφεια και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος έχει δημιουργήσει πολυάριθμα χρηματοδοτικά εργαλεία για τη στήριξη των επιχειρήσεων, μερικά από τα οποία θα αναφερθούν συνοπτικά.

- Σε συνεργασία με την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, προσφέρει τα ακόλουθα χρηματοδοτικά εργαλεία σε επιχειρήσεις.
  - i. Δάνεια εγγυημένα από το Συνεγγυητικό Ταμείο Covid-19 για τη στήριξη όλων των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την πανδημία.
  - ii. Δάνεια κεφαλαίου κίνησης με επιδότηση επιτοκίου από το Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας.
  - iii. Επιχειρηματική ανάπτυξη με τη Δράση «Επιχειρηματική Χρηματοδότηση ΤΕΠΙΧ».
  - iv. Χρηματοδότηση κεφαλαίου κίνησης με το ταμείο ενεργειακών πηγών, εγγύηση ΕΑΤ-ΤΜΕΔΕ.
- Σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, έχει δημιουργήσει τα ακόλουθα χρηματοδοτικά προγράμματα για τη στήριξη των αγροτών, της γυναικείας επιχειρηματικότητας και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
  - i. Χρηματοδοτικό πρόγραμμα για την ενίσχυση του αγροτικού τομέα και της βιοοικονομίας.
  - ii. Πρόγραμμα χρηματοδότησης μεσαίων επιχειρήσεων για την επίτευξη των στόχων της δράσης για το κλίμα.
  - iii. Χρηματοδότηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας.
- Τέλος, υπάρχουν χρηματοδοτικά προγράμματα που βοηθούν μια επιχείρηση να αναβαθμίσει τον εξοπλισμό και την ακίνητη περιουσία της, να εγκαταστήσει φωτοβολταϊκά συστήματα και εναλλακτικές πηγές ενέργειας, καθώς και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης. Εκτός από τα χρηματοδοτικά προγράμματα, η τράπεζα έχει υιοθετήσει και άλλες πρακτικές για τη στήριξη επιχειρήσεων όπως:

- i. Από το 2017 διοργανώνει τις εκδηλώσεις «Όλη η Ελλάδα σε ένα τραπέζι» για τη στήριξη και προώθηση των προϊόντων παραγωγών, μεταποιημένων προϊόντων και συνεταιρισμών.
- ii. Έχει εφαρμόσει προγράμματα εξυγίανσης επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αποπληρωμή τους και έχει παράσχει διευκολύνσεις και νέες ρυθμίσεις για ληξιπρόθεσμες οφειλές.
- iii. Δημιούργησε το πρόγραμμα «Ανάπτυξη στον Αγροδιατροφικό τομέα» για την υποστήριξη της έναρξης και επέκτασης δραστηριοτήτων επιχειρήσεων στο χώρο της αγροδιατροφής και την προώθηση των προϊόντων τους στο εξωτερικό.

4.1.3 Πρακτικές ΕΚΕ για την ευθύνη για τον εργαζόμενο

Οι πολιτικές ΕΚΕ που έχει υιοθετήσει για τη στήριξη των εργαζομένων βασίζονται στην αρχή της ισότητας των φύλων, στην αρχή των ίσων ευκαιριών για όλους, στην οικονομική στήριξη των εργαζομένων σε μειονεκτική θέση και στην προστασία της υγείας και της ασφάλειάς τους. Οι κοινωνικές παροχές που προσφέρουν οι Εθνικές Τράπεζες είναι:

- Ευέλικτο ωράριο εφόσον συντρέχει σοβαρός λόγος.
- Ειδική ετήσια άδεια 10 ημερών ετησίως για γονείς ή φροντιστές ατόμων με αναπηρία.
- Οικονομική ενίσχυση εργαζόμενων γονέων.
- Οικονομική επιβράβευση παιδιών με εξαιρετικές επιδόσεις.
- Οικονομική ενίσχυση παιδιών που σπουδάζουν εκτός πόλης.

4.1.4 Πρακτικές ΕΚΕ για την ευθύνη για το περιβάλλον

Η Εθνική Τράπεζα, είναι ευαισθητοποιημένη σχετικά με τις επιπτώσεις που προκαλεί η καθημερινή της λειτουργία στο περιβάλλον. Από το 2004, έχει εξελίξει ένα σύστημα διαχείρισης του περιβάλλοντος που πληροί τις απαιτήσεις του διεθνούς προτύπου ISO 14001. Μέσα από αυτό το σύστημα, γίνεται ανάλυση των συνολικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων της τράπεζας. Συνεπώς, τα πέντε βασικά στοιχεία του Σχεδίου Δράσης, εστιάζοντας στις πρακτικές ΕΚΕ, είναι:

- Εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων. Οι δράσεις που υιοθετούνται για την ενεργειακή αναβάθμιση είναι:
  - i. Αντικατάσταση όλων των φωτιστικών σωμάτων (εσωτερικών, εξωτερικών χώρων και προβολέων) με φωτιστικά LED.

- ii. Προετοιμασία προδιαγραφών μηχανολογικού εξοπλισμού σύμφωνα με τα διεθνή ενεργειακά και οικολογικά πρότυπα.
  - iii. Έλεγχος του φωτισμού των WC μέσω ανιχνευτών κίνησης.
  - iv. Αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης του Υπολογιστικού Κέντρου της Εθνικής Τράπεζας στον Γέρακα.
  - v. Αντικατάσταση λεβήτων και κλιματιστικών με εξοπλισμό χαμηλής κατανάλωσης και τεχνολογίας.
  - vi. Εκτέλεση ενεργειακών ελέγχων για λογαριασμό της ΕΤΕπ σύμφωνα με τον νόμο 4342/2015.
  - vii. Αντικατάσταση κλιματιστικών που χρησιμοποιούσαν το R22 με νέα κλιματιστικά που λειτουργούν με φιλικά προς το περιβάλλον ψυκτικά μέσα.
- Ο εξ ορθολογισμός των επαγγελματικών κινήματων. Οι πολιτικές ΕΚΕ για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι:
- i. Αύξηση της συμμετοχής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στα προγράμματα ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
  - ii. Πραγματοποίησε συνεντεύξεις μέσω Skype και τηλεδιάσκεψης.
  - iii. Προκειμένου να περιοριστούν οι επαγγελματικές μετακινήσεις των στελεχών, η Τράπεζα έχει εγκαταστήσει 33 τηλεδιασκέψεις και η εφαρμογή της «Ταξιδιωτικής Πολιτικής της Τράπεζας» μείωσε τα αεροπορικά ταξίδια. Χρησιμοποιούν μόνο υβριδικά αυτοκίνητα για τη μετακίνηση στελεχών και ενθαρρύνουν τη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς για τους εργαζόμενους που εργάζονται σε κτίρια στο κέντρο της Αθήνας.
- Αποτελεσματική διαχείριση χαρτιού και στερεών αποβλήτων. Η Τράπεζα χρησιμοποιεί εξοπλισμό γραφείου και αναλώσιμα σε καθημερινή βάση. Οι κύριες προμήθειες της Τράπεζας σε υλικά είναι: γραφική ύλη, λαμπτήρες, μπαταρίες, UPS, είδη γραφείου, χαρτί, υπολογιστές και άλλες ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές.

Σε καθημερινή βάση ο όγκος χαρτιού που καταναλώνεται είναι τεράστιος και γι' αυτό από το 2011 η τράπεζα έχει εφαρμόσει το e-mail, δημιούργησε το i-bankstatements ώστε οι πελάτες να μπορούν να λαμβάνουν ηλεκτρονικά λογαριασμούς και ειδοποιήσεις πληρωμής και όταν η εκτύπωση είναι απαραίτητη χρησιμοποιούν μόνο ανακυκλώσιμο χαρτί. Εκτός από τις πρακτικές εξοικονόμησης χαρτιού, η τράπεζα έχει υιοθετήσει προγράμματα ανακύκλωσης λαμπτήρων, μικρών μπαταριών, ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, μελανοδοχείων, αλουμινίου και πλαστικού.

- Η εφαρμογή περιβαλλοντικών κριτηρίων στις δημόσιες συμβάσεις. Η ΕΤΕπ επιδιώκει να ενεργεί υπεύθυνα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου να ασκήσει έμμεση πίεση στους προμηθευτές και τους εταίρους της, ώστε να τους αναγκάσει να βελτιώσουν τις διαδικασίες τους με στόχο τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος. Τα κριτήρια που χρησιμοποιεί είναι:

Τεχνικά χαρακτηριστικά των προϊόντων, συμμόρφωση με νομικές απαιτήσεις που σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα, συμμετοχή σε εναλλακτικά συστήματα, ανακύκλωση εξοπλισμού στο τέλος του κύκλου ζωής τους και ανακύκλωση.

- Η εφαρμογή της ανάλυσης πολιτικής και της εκτίμησης περιβαλλοντικού κινδύνου στις επενδυτικές και πιστωτικές διαδικασίες. Προκειμένου να αξιολογήσει μια επιχείρηση για την πιστοληπτική της ικανότητα, έχει συμπεριλάβει ως κριτήριο την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της δραστηριότητάς της.

4.1.5 Πρακτικές ΕΚΕ για την ευθύνη για την κοινωνία

Με το πρόγραμμα «Ευθύνη για την Κοινωνία», η Εθνική Τράπεζα, υιοθετώντας πρακτικές ΕΚΕ, στοχεύει στη στήριξη :

- του Εθνικού Συστήματος Υγείας
  - της εκπαίδευσης
  - του αθλητισμού και των ευπαθών κοινωνικών ομάδων
  - του πολιτισμού
- Οι πρακτικές ΕΚΕ που υιοθετούνται για την υποστήριξη της Υγείας είναι:
    - i. Προμήθειες και διάθεση ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού για την υποστήριξη δημόσιων νοσοκομείων και κέντρων υγείας της χώρας.
    - ii. Πρόγραμμα στήριξης τριών δημόσιων νοσοκομείων, του «Γενικού Νοσοκομείου Νέας Ιωνίας – Κωνσταντοπούλου» και του «Γενικού Νοσοκομείου Νίκαιας – Αγίου Παντελεήμονα» – Γενικού Νοσοκομείου Δυτικής Αττικής «Αγία Βαρβάρα», μέσω της παροχής σύγχρονου ιατρό-τεχνολογικού εξοπλισμού ψηφιακής τεχνολογίας.
    - iii. Πρόγραμμα υποστήριξης του ταμείου τραπεζοϋπαλλήλων ΤΥΠΕΤ για αγορά ασθενοφόρου, καθώς και εξοπλισμού ψηφιακής τεχνολογίας.

- iv. Πρόγραμμα υποστήριξης αποκατάστασης της κινητής μονάδας του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ.
- Οι πρακτικές ΕΚΕ που στοχεύουν στην υποστήριξη της εκπαίδευσης και υιοθετούνται από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι:
- i. Ενίσχυση για τη λειτουργία του Προγράμματος Υποτροφιών Μεταπτυχιακών Σπουδών του 2ου κύκλου του Ιδρύματος, επεκτείνοντας τη χορηγία του στα ακαδημαϊκά έτη 2019-2021.
  - ii. Διετής συνεργασία με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών για την ενίσχυση του Προγράμματος Υποτροφιών για Μεταπτυχιακές Σπουδές στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Οικονομικές Σπουδές.
  - iii. Χορηγία για την κατασκευή ενός εκ των τριών εργαστηρίων του «Κολλεγίου Ανατόλια STEM Green Building» .
  - iv. Πολυετή υποστήριξη της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «Excellen Seas» μέσω της παροχής δύο υποτροφιών σε φοιτητές απομακρυσμένων νησιών για την εισαγωγή και τη φοίτησή τους στα ΑΕΙ.
  - v. Πολυετή χορηγία διαλέξεων από το Ελληνικό Παρατηρητήριο του London School of Economics and Political Science (LSE).
- Οι πρακτικές ΕΚΕ που έχουν υιοθετήσει για την υποστήριξη του αθλητισμού είναι λίγες και απέχουν πολύ μεταξύ τους και περιορίζονται στην υποστήριξη διακεκριμένων αθλητών, Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών. Σε αντίθεση με τις πρακτικές ΕΚΕ που έχει υιοθετήσει για τη στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων, αυτές είναι σημαντικές και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ουσιαστικής βοήθειας. Οι πρακτικές είναι:
- i. Στήριξη της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών για την παροχή καθημερινών γευμάτων σε άπορους.
  - ii. Υποστήριξη του Ιδρύματος Στήριξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την ενίσχυση του τομέα της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας και της προστασίας του περιβάλλοντος.
  - iii. Υποστήριξη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Flower-Power», η οποία ενισχύει την κοινωνική ένταξη και επανένταξη των ατόμων με αναπηρία.
  - iv. Ενίσχυση του έργου της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας & Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδιών «ΕΛΕΠΑΠ» με την ανακαίνιση του χώρου καθημερινής εξυπηρέτησης των γονέων των παιδιών και με την αγορά ειδικών παιδικών καθισμάτων και τραπεζών για τα τμήματα του συλλόγου.

- ν. Δωρεά υπέρ του Δήμου Κρωπίας για την αναβάθμιση και συντήρηση των παιδικών χαρών του Δήμου.
- Τέλος, οι πρακτικές ΕΚΕ που έχει υιοθετήσει για την υποστήριξη του πολιτισμού επικεντρώνονται στην προώθηση του πολιτισμού και στην προώθηση των πολιτιστικών αξιών. Στήριξε το Μουσείο Ελαιοτριβείου Βρανά, την Εθνική Λυρική Σκηνή, το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης και το Ελληνικό Ίδρυμα και στο πλαίσιο των αναφερόμενων χορηγιών, διέθεσε 450 εισιτήρια στους εργαζομένους του και τις οικογένειές τους για να παρακολουθήσουν θεατρικές παραστάσεις.

Πρότυπα μετρήσεων

Ένας οργανισμός χρησιμοποιεί τα πρότυπα GRI για να είναι σε θέση να κατανοήσει και να αναφέρει τις επιπτώσεις του στην οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία με αξιόπιστο και κοινά αποδεκτό τρόπο. Τον ίδιο στόχο έχει και η Εθνική Τράπεζα και γι' αυτό συνέταξε τον παρόντα ετήσιο απολογισμό χρησιμοποιώντας τα GRI Standards.

Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας και στην έμφαση στη Δέσμευση για Βιώσιμη Ανάπτυξη. Για τον προσδιορισμό του περιεχομένου του Απολογισμού, παρακολουθείται η διαδικασία ανάλυσης ουσιότητας της Τράπεζας, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, συμμορφούμενη με τα πρότυπα του GRI το 2021. Στη βάση αυτή, εξετάζονται όλα τα ουσιώδη ζητήματα που προέκυψαν, όπως φαίνεται παραπάνω.

4.2. Alpha Bank

Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 από τον Ι. Κωστόπουλο και έκτοτε μέχρι σήμερα έχει αλλάξει έξι επωνυμίες. Μετά από 140 χρόνια λειτουργίας, ο Όμιλος Alpha Bank ανήκει στους κορυφαίους τομείς της χρηματοοικονομίας στην Ελλάδα και παρέχει εκτεταμένη γκάμα υψηλής ποιότητας χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η Alpha Bank ασχολείται με την πολιτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης εδώ και πολλά χρόνια και τα τελευταία 14 χρόνια δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις για τα αποτελέσματα της πολιτικής ΕΚΕ. Η τελευταία για το 2020 έχει συνταχθεί σύμφωνα με τη βασική επιλογή του διεθνώς αναγνωρισμένου Απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης Εκδίδοντας GRI Standards και περιέχει τις τέσσερις βασικές αρχές καθορισμού του περιεχομένου του Απολογισμού:

- Συμμετοχικότητα των ενδιαφερόμενων μερών
- Πλαίσιο βιωσιμότητας

- Σημαντικότητας
- Πληρότητα

Ουσιαστικά θέματα:

Το 2019 η Alpha Bank συνεργάστηκε με τα Ενδιαφερόμενα Μέρη και την Ανώτατη Διοίκηση προκειμένου να επιτύχει τα σημαντικότερα ζητήματα που θα τους απασχολήσουν και τις βέλτιστες πρακτικές που θα υιοθετήσουν σύμφωνα με τα πρότυπα GRI. Συνολικά 5.180 εκπρόσωποι όλων των ομάδων ενδιαφερομένων συμμετείχαν στη διαδικασία ουσιαστικής ανάλυσης, μέσω διαδικτυακού ερωτηματολογίου. Το 2020, ακολουθώντας την ίδια διαδικασία, παραμένουν τα βασικότερα ζητήματα, τα οποία είναι:

- 4.2.1 Υπεύθυνη τραπεζική
- 4.2.2 Υπάλληλοι
- 4.2.3 Περιβάλλον
- 4.2.4 Κοινωνία

4.2.1 Πρακτικές ΕΚΕ για την υπεύθυνη τραπεζική

Η Alpha Bank εστιάζει στο σχεδιασμό και την προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της σε ένα σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον. Στόχος της είναι να παρέχει σε όλο και περισσότερους καταναλωτές πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και, ως εκ τούτου, έχει υιοθετήσει ευρύ φάσμα πρακτικών για την επίτευξη αυτού του στόχου. Αυτά είναι:

- Στα πλαίσια της βελτιωμένης εξυπηρέτησης των πελατών έχει υιοθετήσει τις ακόλουθες πρακτικές:
  - i. Το Δίκτυο Καταστημάτων της αποτελείται από 324 Καταστήματα στην Ελλάδα και ένα στο Λουξεμβούργο, ώστε όλοι οι πελάτες να έχουν εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες της.
  - ii. Η ιστοσελίδα της Alpha Bank είναι διαθέσιμη στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, καθώς και η Τηλεφωνική Υπηρεσία.
  - iii. Η Alpha Bank, στο πλαίσιο της υπηρεσίας-ΑμεΑ, έχει εκτυπώσει όλα τα έντυπά της σε γραφή Braille και έχει προσθέσει φωνητική καθοδήγηση σε 102 ATM.
- Στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού και της καινοτομίας, έχουν υιοθετήσει τις ακόλουθες πρακτικές:

- i. Για το e-banking, έχει δημιουργήσει πολλά βίντεο από how-to-videos τα οποία ήταν σύντομα και ολοκληρωμένα, ποικίλες λειτουργίες αλλά και λύσεις σε συχνά προβλήματα του Πελάτη.
  - ii. Την υπηρεσία Digital Business On boarding, στην οποία οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν τη συνεργασία τους με την Alpha Bank εξ αποστάσεως.
  - iii. Την υπηρεσία «my Alpha Mobile», η οποία εξακολουθούσε να προσφέρει μεγαλύτερη ευκολία και ταχύτητα στην εκτέλεση των συναλλαγών των πελατών, καθώς και οι υπηρεσίες «my Alpha Web», «my Alpha Wallet», «Alpha E-Commerce», «Alpha Mass Payments», «Alpha e-statements», «Digital Business On boarding». Όλες οι παραπάνω πρακτικές οδήγησαν σε αύξηση 24%, ξεπερνώντας τους 300.000 νέους συνδρομητές.
- Στο πλαίσιο της στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, οι πρακτικές που έχουν υιοθετήσει είναι:
- i. Παρέχει τη δυνατότητα αναστολής των πληρωμών για 9 μήνες σε οφειλέτες που κατέχουν στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια και επλήγησαν από την πανδημία.
  - ii. Συμμετέχει στο πρόγραμμα "Εξοικονόμηση κατ' οίκον," το οποίο υλοποιείται με συγχρηματοδότηση από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Αυτό το πρόγραμμα προσφέρει κίνητρα στους πολίτες για να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών τους.
  - iii. Συνδράμει ενεργά την ελληνική επιχειρηματικότητα παρέχοντας χρηματοδοτική υποστήριξη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Αυτό συμβάλλει στην ενίσχυση του ανταγωνιστικού τους ρόλου στην ελληνική και διεθνή αγορά.
  - iv. Χορηγεί μακροπρόθεσμα δάνεια για επενδυτικούς σκοπούς.
  - v. Στηρίζει σθεναρά την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, μέσω της επέκτασης της σειράς «Άλφα Αγροτική Επιχειρηματικότητα».

4.2.2 Πρακτικές ΕΚΕ για τον εργαζόμενο

Οι ανησυχίες της τράπεζας σχετικά με τους εργαζομένους επικεντρώνονται στη δημιουργία ενός υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος, τον καθορισμό του ωραρίου εργασίας, την ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω νέων προσλήψεων, και τη διασφάλιση της δίκαιης αμοιβής. Για την καλύτερη διαχείριση των θεμάτων αυτών η τράπεζα έχει υιοθετήσει τις ακόλουθες πρακτικές:

- Το προσωπικό της αξιολογείται σύμφωνα με το ηλεκτρονικό σύστημα αξιολόγησης για τη δικαιότερη διάκρισή του.
- Η Alpha Bank φροντίζει για τη συνεχή εκπαίδευσή τους και για το λόγο αυτό σχεδιάζει και προσφέρει τα καλύτερα εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεργασία με Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας.
- Εξασφαλίζει επίσης την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, διοργανώνοντας επιπλέον ελέγχους ασφάλειας στον χώρο εργασίας και παρέχοντας εκπαιδευμένο προσωπικό για την τήρηση των κανονισμών ασφαλείας.
- Παρέχει επιπλέον ιδιωτικά ασφαλιστικά προγράμματα για όλους τους εργαζόμενους.
- Παρέχει, τέλος, οικονομικές διευκολύνσεις στους γονείς, όπως επίδομα τοκετού, χορήγηση μερικής απασχόλησης, κάλυψη εξόδων παιδικού σταθμού καθώς και χορήγηση χιλίων ευρώ για απόκτηση τρίτου παιδιού ή περισσότερων.

4.2.3 Πρακτικές ΕΚΕ για το περιβάλλον

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι άμεσες επιπτώσεις της τράπεζας στην κλιματική αλλαγή δεν είναι ουσιαστικές. Η τράπεζα έχει επικεντρωθεί στην περαιτέρω μείωση του περιβαλλοντικού της αποτυπώματος. Οι πρακτικές που έχει υιοθετήσει η τράπεζα είναι:

- Μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας με αντικατάσταση παλαιών λαμπτήρων με νέους και παλαιών κλιματιστικών με νέα εξοικονόμηση ενέργειας.
- Μείωση της κατανάλωσης φυσικού αερίου και πετρελαίου θέρμανσης.
- Αντικατάσταση ορισμένων οχημάτων με ηλεκτρικά και εγκατάσταση σταθμών ηλεκτρικής φόρτισης οχημάτων στα κύρια κτήρια της.
- Μείωση της κατανάλωσης χαρτιού με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την ενημέρωση των πελατών.
- Ανακύκλωση χαρτιού, αλουμινίου και πλαστικού.

4.2.4 Πρακτικές ΕΚΕ για την κοινωνία

Η συνεισφορά της τράπεζας στην κοινωνία επικεντρώνεται στην κοινωνική προσφορά μέσω χορηγιών, αποστολής ανθρωπιστικής βοήθειας σε θύματα σεισμών, πλημμυρών και άλλων έκτακτων αναγκών, παροχής ιατρικού εξοπλισμού σε δημόσια νοσοκομεία, οικονομικής ενίσχυσης, στήριξης φοιτητών και αθλητών.

Οι πολιτικές που έχει υιοθετήσει η τράπεζα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι:

- Δημιουργία νέας co-branded προπληρωμένης κάρτας «Bleep Smile Visa» για την υποστήριξη του Οργανισμού «Το Χαμόγελο του Παιδιού».
- Υποστήριξη συνεργασίας με μη κερδοσκοπικούς φορείς με το πρόγραμμα «Bonus to Love».
- Στήριξη οικογενειών με παιδιά με αναπηρία μέσω του προγράμματος «Hello Life».
- Υποστήριξη των θυμάτων με αποστολή τροφίμων, ρούχων και ιατρικού εξοπλισμού.
- Δωρεά ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού για την ενίσχυση δημόσιων νοσοκομείων όπως το Γενικό Νοσοκομείο Νοσημάτων Θώρακος Αθηνών «Η Σωτηρία», το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «ΑΧΕΠΑ», το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας και η 6η Υγειονομική Περιφέρεια Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων και το Γενικό Νοσοκομείο Σύρου.
- Οικονομική ενίσχυση και χορήγηση υποτροφιών σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας.
- Δωρεά βιβλίων, μέσων μαζικής ενημέρωσης, εξοπλισμού επιτήρησης αλλά και υλικού και τεχνικού εξοπλισμού σε σχολεία, ιδρύματα.
- Υποστήριξη Αθλητών και Ελλήνων αθλητών. Ειδικότερα, είναι υπερήφανος χορηγός της χρυσής Ολυμπιονίκη Άννας Κορακάκη και στον Παραολυμπιονίκη Γρηγόρη Πολυχρονίδη.
- Στηρίζει τον πολιτισμό με τη χρηματοδότηση οργανισμών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Πρότυπα μετρήσεων

Προκειμένου να δημοσιοποιήσει τα σημαντικότερα θέματα που την απασχολούν και τις πρακτικές που έχει υιοθετήσει για την επίτευξη των στόχων της, η τράπεζα προτίμησε τα πρότυπα έκδοσης τυποποιημένων απολογισμών βιωσιμότητας (GRI Standards) για την κατάρτιση του ετήσιου απολογισμού 2020. Είναι ο πιο διαδεδομένος και πιο αποδεκτός τρόπος που προτιμούν οι περισσότεροι οργανισμοί που δημοσιεύουν τις εκθέσεις τους.

4.3. Eurobank

Η Eurobank παραμένει μια δυναμική επιχείρηση στον τραπεζικό τομέα, με παρουσία σε έξι χώρες, απασχολώντας πάνω από 13.000 άτομα με ενεργητικό άνω των 60 δισ. ευρώ.

Από τη δεκαετία του 1990, όταν η Eurobank ξεκίνησε για πρώτη φορά την πορεία της, η τράπεζα γνώρισε μεγάλη επιτυχία και πέτυχε σημαντικούς ρυθμούς επέκτασης και ανάπτυξης, επιτρέποντας στον οργανισμό να ανέλθει σε θέση ισχύος και επιρροής στον ελληνικό τραπεζικό κόσμο. Από το 2019 η Eurobank έχει καταφέρει να υποστηρίξει πάνω από 674 σημεία εξυπηρέτησης σε πανελλαδικό και διεθνές επίπεδο.

Επιπλέον, ως οργανισμός μπορεί να προσφέρει πολλαπλά διαφορετικά οικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες που απευθύνονται εξίσου σε επιχειρήσεις και ιδιώτες. Ως εκ τούτου, και ειδικά εντός της Ελλάδας, η Eurobank έχει δημιουργήσει ένα ευρύ δίκτυο δράσεων μαζί με το δικό της δίκτυο ιδιωτικής τραπεζικής, εστιάζοντας σε μια μάλλον πελατοκεντρική φιλοσοφία υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και έμφαση σε ξεχωριστές ανάγκες και απαιτήσεις.

Κατά τη διάρκεια αυτής της τριακονταετούς περιόδου, η Eurobank έχει εδραιώσει με επιτυχία την παρουσία της και σε άλλες χώρες, διατηρώντας ένα δίκτυο υπηρεσιών σε όλη τη Σερβία και τη Βουλγαρία μαζί με τα επιχειρηματικά υποκαταστήματά της που βρίσκονται στην Κύπρο, το Λουξεμβούργο και το Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο).

Ουσιαστικά θέματα:

Το περιεχόμενο της Ετήσιας Έκθεσης Δραστηριοτήτων & Βιώσιμης Ανάπτυξης 2020 διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες, τις απαιτήσεις και τις ανησυχίες των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και τις δραστηριότητες της Eurobank και του τραπεζικού τομέα. Τα ενδιαφερόμενα μέρη συγκέντρωσαν και αξιολόγησαν τις απαιτούμενες πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη και κατέληξαν στα σημαντικότερα ζητήματα με τα οποία η Τράπεζα θα υιοθετήσει πολιτικές για την υποστήρισή τους. Έτσι, τα βασικά ζητήματα είναι:

- 4.3.1 Αγορά
- 4.3.2 Κοινωνία
- 4.3.3 Υπάλληλος
- 4.3.4 Περιβάλλον

4.3.1 Πρακτικές ΕΚΕ για την αγορά

Η τραπεζική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχει συμβάλει στη μείωση των επιπτώσεων στην οικονομία όσο το δυνατόν περισσότερο, υιοθετώντας μια σειρά πρακτικών όπως έκανε η Eurobank. Οι πρακτικές αυτές είναι:

- Χορήγηση κεφαλαίου κίνησης με επιδότηση επιτοκίου από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα στο πλαίσιο της Δράσης «BUSINESS FINANCING - TEPIX II».
- Χορήγηση νέων δανείων κεφαλαίου κίνησης ύψους περίπου €800 εκατομμυρίων, που καλύπτονται από την εγγύηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας.
- Χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Προγράμματος EaSI της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία, με την εγγύηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETE) και σε συνεργασία με την AFI.
- Συμμετέχει επιλεκτικά σε επιχειρήσεις που ξεχωρίζουν λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και των πολλά υποσχόμενων προοπτικών ανάπτυξης. Καταδεικνύοντας εξωστρέφεια και ευαισθησία στα ζητήματα του περιβάλλοντος.
- Η Digital Academy for Business, μια διαδικτυακή πλατφόρμα γνώσης, τεχνογνωσίας και εμπειρίας, αναδημιουργήθηκε το 2019 με στόχο να ενισχύσει τη διαδικασία ψηφιακού μετασχηματισμού και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων στην Ελλάδα.

4.3.2 Πρακτικές ΕΚΕ για την κοινωνία

Η συμβολή της τράπεζας στην προσπάθεια ανόδου του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας είναι σημαντική και έχουν υιοθετηθεί πολυάριθμες πρακτικές που βοηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο την κοινωνική ευημερία. Οι πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί είναι:

- Παροχή νοσοκομειακού εξοπλισμού και υγειονομικού υλικού για την υποστήριξη του Δημόσιου Συστήματος Υγείας.
- Σημαντικά ποσά έχουν διατεθεί στο WWF Ελλάς μέσω της WWF Eurobank Visa αλλά και σε άλλες οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος και του ανθρώπου όπως οι Φίλοι της Εντατικής Θεραπείας Παιδιών-ΠΝΟΗ.
- Δωρεά σημαντικού ποσού στο Πυροσβεστικό Σώμα με τις καταστροφικές πυρκαγιές που αντιμετώπισε για την ανανέωση του εξοπλισμού του.
- Οι δόσεις δανείων ανεστάλησαν στο πλαίσιο μίας σειράς μέτρων για τη στήριξη ιδιωτών πελατών που επλήγησαν οικονομικά από τον Covid-19.
- Όλα τα ψηφιακά μέσα που διαθέτει η τράπεζα αναβαθμίστηκαν ώστε να μπορούν να εξυπηρετούν όλους τους πελάτες της εξ αποστάσεως, να μειωθεί ο αριθμός των ατόμων που προσέρχονται στα καταστήματα και να αποφευχθεί ο συνωστισμός και όποιος χρειαζόταν να προσέλθει στα καταστήματα να μπορεί να κλείσει ραντεβού για να εξυπηρετηθεί.

- Εγκαταστάθηκαν νέα ΑΤΜ σε διάφορα σημεία των πόλεων και αυξήθηκε ο αριθμός των ωρών καθαρισμού τους κατά τη διάρκεια της ημέρας.

4.3.3 Πρακτικές ΕΚΕ για τον εργαζόμενο

Η τράπεζα στηρίζει τους εργαζομένους της, προσφέροντάς τους ένα ολοκληρωμένο ανταγωνιστικό πακέτο παροχών και κινήτρων:

- Παρέχει κοινωνικές παροχές στους εργαζομένους της, όπως οικονομική βοήθεια στους γονείς με την παροχή οικογενειακών επιδομάτων για τα έξοδα ενός παιδικού σταθμού και για τα παιδιά με αναπηρίες.
- Παρέχει τα μέσα, την εξειδικευμένη καθοδήγηση και τις ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης των εργαζομένων της.
- Προσφέρει επιπλέον ιδιωτικά πακέτα υγειονομικής περίθαλψης και μια σειρά ψυχολογικής υποστήριξης για τους εργαζόμενους και τις οικογένειές τους.
- Ευέλικτο πρόγραμμα όταν χρειάζεται.
- Ειδική άδεια σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Η τράπεζα έχει αναλάβει τη χρηματοδότηση δύο έργων μεγάλης κλίμακας που θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία, το περιβάλλον και την οικονομία, γι' αυτό και δεν τα έχουμε αναφέρει μέχρι στιγμής. Η χρηματοδότηση της ανάπτυξης του έργου στο Ελληνικό θα συμβάλει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μέσω της δημιουργίας χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας, με αποτέλεσμα να αυξηθεί το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας και να συμβάλει οικονομικά στην ενίσχυση του κράτους μέσω των φόρων που θα καταβάλλονται. Θα συμβάλει επίσης στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας με τη δημιουργία πάρκων, σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων και κέντρων φροντίδας και υγείας.

4.3.4 Πρακτικές ΕΚΕ για το περιβάλλον

Η Eurobank αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην προστασία του περιβάλλοντος γνωρίζοντας ότι η κλιματική αλλαγή αναπτύσσεται ως η κύρια απειλή για τον πλανήτη μας και υιοθετεί πρακτικές ΕΚΕ στην καθημερινή της λειτουργία όπως:

- Πρακτική εξοικονόμησης φυσικών πόρων με την πραγματοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενεργειακή αναβάθμιση του εξοπλισμού και των κτιρίων της. Έχει ξεκινήσει η μετατροπή μεγάλων ακινήτων σε «πράσινα ακίνητα» με στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση όλων των ακινήτων της τράπεζας.

- Μείωση της κατανάλωσης χαρτιού μέσω της πρακτικής χρήσης tablet στα καταστήματα και ενθάρρυνση των πελατών να λαμβάνουν ηλεκτρονικούς λογαριασμούς και παραστατικά.
- Πρακτική διαχείρισης νερού, η οποία περιλαμβάνει σύστημα άρδευσης με βρόχινο νερό, εγκατάσταση ειδικών συστημάτων ελέγχου ροής νερού στα καταστήματα και γραφεία της τράπεζας και τέλος εγκατάσταση συστημάτων κλιματισμού ψύξης αέρα, ώστε να αποφεύγεται η άσκοπη κατανάλωση νερού.
- Πρακτική μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέσω αυτής σύμφωνα με το διεθνές πρωτόκολλο για τα αέρια θερμοκηπίου.
- Πρόγραμμα ανακύκλωσης και διαχείρισης στερεών αποβλήτων όπως χαρτί, ηλεκτρονικές και ηλεκτρικές συσκευές, μελάνια, λαμπτήρες, μπαταρίες και παλιές πιστωτικές κάρτες.
- Πρακτική άσκηση προσωπικού Εκπαίδευσης, Ενημέρωσης & Ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος, ενέργειας και κλιματικής αλλαγής.
- «Πράσινα» Στεγαστικά Δάνεια, η Eurobank έχει σημαντική συμβολή στις πρωτοβουλίες για την εξοικονόμηση ενέργειας και, συγκεκριμένα, στην αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών σε όλη τη χώρα. Η Eurobank συμμετέχει ενεργά σε όλα τα Προγράμματα Ανάπτυξης "Εξοικονόμηση κατ' οίκον" από το 2011 μέχρι σήμερα.

Τέλος, θα συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη δημιουργία του μητροπολιτικού πάρκου, με ελεύθερης πρόσβαση στην παραλία του Μοσχάτου και με την αναδιαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων με δέντρα και φυτά. Το δεύτερο μεγάλο έργο που χρηματοδοτεί είναι η ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης με την Αττική όπου τα οφέλη για την προστασία του περιβάλλοντος και της οικονομίας είναι σημαντικά. Η μείωση των εκπομπών ρύπων από την Κρήτη θα μειωθεί κατά 60% και η μείωση του κόστους παραγωγής ενέργειας κατά 400 εκατ. ευρώ, γεγονός που θα ωφελήσει όλη την Ελλάδα. Η εκτέλεση του έργου θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια πολλών ελληνικών επιχειρήσεων με τα αντίστοιχα οικονομικά οφέλη για αυτές.

Πρότυπα μετρήσεων

Με γνώμονα την βιώσιμη ανάπτυξή της, η Eurobank έχει αναδείξει την Εταιρική Υπευθυνότητα ως κύριο στρατηγικό πυλώνα, στενά συνδεδεμένο με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDGs). Η Eurobank δημοσιεύει την Ετήσια Έκθεση Δραστηριοτήτων & Βιώσιμης Ανάπτυξης για το έτος 2020, προκειμένου να ενημερώσει πλήρως όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις επιδόσεις της σε τρεις κύριους τομείς της

βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον. Η εν λόγω έκθεση προετοιμάστηκε σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Global Reporting Initiative (GRI) Standards, επιλέγοντας το Core πρότυπο. Η δημοσίευση της έκθεσης συμμορφώνεται με τις αρχές καθορισμού του περιεχομένου, περιλαμβάνοντας τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, την ανάδειξη του πλαισίου βιωσιμότητας, τη συνάφεια των πληροφοριών, την πληρότητα των δεδομένων, και την ποιότητα των εκθέσεων βιωσιμότητας. Επιπλέον, η δημοσίευση τηρεί τις αρχές της ισορροπίας, της συγκρισιμότητας, της ακρίβειας, της τακτικής και έγκαιρης ενημέρωσης, της σαφήνειας, καθώς και της αξιοπιστίας

4.4. Τράπεζα Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς, που ιδρύθηκε το 1916 και έχει την έδρα της στην Αθήνα, υπηρετούσε για πολλές δεκαετίες ως ιδιωτική τράπεζα. Το 1975 έγινε εθνικοποίηση και παρέμεινε υπό κρατικό έλεγχο μέχρι το 1991. Από τον Δεκέμβριο του 1991, όταν πραγματοποιήθηκε η ιδιωτικοποίηση, γνώρισε σημαντική ανάπτυξη όσον αφορά το μέγεθος, τις λειτουργίες και τις δραστηριότητες της.

Ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς απασχολεί συνολικά 10.900 εργαζόμενους και διαθέτει ένα δίκτυο 444 καταστημάτων. Είναι παρόν σε τρεις χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Στην Ελλάδα, αποτελεί τη μεγαλύτερη τράπεζα με μερίδιο αγοράς 30% στα δάνεια και 29% στις καταθέσεις.

Από το 2004, ο Όμιλος Πειραιώς εφαρμόζει πολιτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης προκειμένου να προωθήσει την ευημερία της κοινωνίας, να προστατεύσει το περιβάλλον και να υποστηρίξει ένα βιώσιμο αύριο για όλους. Μέσω της θυγατρικής της, «Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.», προωθεί την υπεύθυνη και βιώσιμη τραπεζική, εφαρμόζοντας κριτήρια Περιβάλλοντος, Κοινωνικής Συνοχής και Διακυβέρνησης (ESG). Αυτά τα κριτήρια συνδυάζουν την οικονομική ανάπτυξη και αποδοτικότητα με την κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Ουσιαστικά θέματα:

Στο πλαίσιο της ESG στρατηγικής και μέσω της θυγατρικής της "Τράπεζας Πειραιώς," προωθεί την Υπεύθυνη και Βιώσιμη Τραπεζική εφαρμόζοντας κριτήρια στις διαδικασίες και τις δραστηριότητές της, που καλύπτουν το Περιβάλλον, την Κοινωνική

Συνοχή και τη Διακυβέρνηση (ESG). Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνει την ισορροπία μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και του κοινωνικού και περιβαλλοντικού μέλλοντος.

Ο Όμιλος Πειραιώς Financial Holdings καθορίζει ως κύρια ενδιαφερόμενα μέρη τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, στα οποία η λειτουργία του έχει σημαντικές επιπτώσεις στις δικές τους λογικές προσδοκίες και συμφέροντα. Επιπλέον, περιλαμβάνονται εκείνα τα άτομα και οι επιχειρήσεις, των οποίων οι ενέργειες πιθανόν να επηρεάσουν την ικανότητα του Ομίλου να υλοποιεί αποτελεσματικά τις στρατηγικές του και να επιτυγχάνει τους προκαθορισμένους στόχους του.

Ο όμιλος διατηρεί συνεχή επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να προσαρμοστεί στις προσδοκίες και τις ανάγκες τους. Μέσα από διάλογο που συνεχίστηκε το 2020, κατέληξαν στα σημαντικότερα ζητήματα για τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία είναι:

- 4.4.1 Συμμόρφωση με το κανονιστικό πλαίσιο
- 4.4.2 Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- 4.4.3 Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19
- 4.4.4 Ανάδειξη της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας
- 4.4.5 Υποστήριξη για τη νέα γενιά
- 4.4.6 Εταιρική διακυβέρνηση
- 4.4.7 Στήριξη των τοπικών κοινοτήτων
- 4.4.8 Βιώσιμη τραπεζική στην Τράπεζα Πειραιώς
- 4.4.9 Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων
- 4.4.10 Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών
- 4.4.11 Δέσμευση έναντι της Αρχής Τραπεζών των Ηνωμένων Εθνών

4.4.1 Πρακτικές ΕΚΕ για τη συμμόρφωση με τις κανονιστικές ρυθμίσεις

- Ολοκληρώθηκε η αναβάθμιση του συστήματος AML (Anti-Money Laundering) της Τράπεζας.
- Ολοκληρώθηκε η επικαιροποίηση της Πολιτικής συμμόρφωσης της Τράπεζας με τις διατάξεις του Ν. 4557/2018 και έγιναν στοχευμένες αλλαγές στις διαδικασίες που υιοθετήθηκαν βέλτιστες πρακτικές.
- Η Πολιτική Κανονιστικής Συμμόρφωσης (ΕΚΕ) του Ομίλου επικαιροποιήθηκε στο πλαίσιο της προσαρμογής στις τρέχουσες θεσμικές εξελίξεις (νυν Ν. 4557/2018) και στις αλλαγές που επέφερε ο εταιρικός μετασχηματισμός της Τράπεζας.

4.4.2 Πρακτικές ΕΚΕ για την Προστασία των προσωπικών δεδομένων

- Η Τράπεζα συμμορφώνεται με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων, εισάγοντας και εφαρμόζοντας ένα ολοκληρωμένο και επικαιροποιημένο σύστημα πολιτικών, διαδικασιών και συστημάτων.

4.4.3 Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19

Η Τράπεζα διαθέτει πλήρες σύστημα διαχείρισης αιτημάτων πελατών. Πρακτικές ΕΚΕ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19.

- Πρακτική διαχείρισης πανδημίας με υιοθέτηση και εφαρμογή πρωτοκόλλου υγείας και ασφάλειας για τους εργαζόμενους και τα μέλη των οικογενειών τους, διασφαλίζοντας παράλληλα τους πελάτες και συνεργάτες της Τράπεζας.
- Προσφορά της Τράπεζας για υγειονομικό υλικό & ενίσχυση του Ε.Σ.Υ.
- Συμβολή στην υλοποίηση χρηματοδοτικών προγραμμάτων του Ελληνικού Δημοσίου, όπως το πρόγραμμα «Γέφυρα».

4.4.4 Πρακτικές ΕΚΕ για την Ανάδειξη της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας

Η παραγωγική ιστορία της χώρας προβάλλεται μέσα από θεματικά μουσεία, εκδόσεις και άλλες δραστηριότητες.

- Παροχή επιστημονικής γνώσης για την πολιτιστική μας κληρονομιά.
- Σύνδεση του πολιτισμού με το περιβάλλον.
- Προστασία και προβολή του αρχαιακού υλικού του Ομίλου.
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά και για ένα ποιοτικότερο αύριο.

4.4.5 Πρακτικές ΕΚΕ για την υποστήριξη της νέας γενιάς

- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των νέων.
- Συμβολή ώστε η επόμενη γενιά να παραμείνει στη χώρα.
- Δημιουργία ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης για νέους.

4.4.6 Πρακτικές ΕΚΕ για την Εταιρική Διακυβέρνηση

- Ενίσχυση των δομών εσωτερικού ελέγχου και συμμόρφωσης.
- Ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας του Ομίλου.

- Προώθηση της εξωστρέφειας.

4.4.7 Πρακτικές ΕΚΕ για την υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών

- Η Τράπεζα λειτουργεί δίκτυο εννέα (9) θεματικών μουσείων στην ελληνική περιφέρεια, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη και ευημερία της χώρας μέσω της αναπτυξιακής δυναμικής του πολιτισμού και της διαμόρφωσης σχέσεων εμπιστοσύνης σε τοπικό επίπεδο.

4.4.8 Πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για τη Βιώσιμη Τραπεζική στην

Τράπεζα Πειραιώς

- Δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών που στηρίζουν την πράσινη επιχειρηματικότητα μέσω επενδύσεων βιώσιμης ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας βιοποικιλότητας, με βασική προτεραιότητα τη δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας.
- Στήριξη εταιρειών, ιδρυμάτων και ιδιωτών που επενδύουν σε δράσεις που ωφελούν το περιβάλλον και την κοινωνία, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα των επενδύσεών τους.

4.4.9 Πρακτικές ΕΚΕ για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων

- Μείωση του λειτουργικού περιβαλλοντικού αποτυπώματος του Ομίλου.
- Ανάπτυξη στρατηγικών για την αντιμετώπιση του κινδύνου της Τράπεζας από την κλιματική αλλαγή.
- Συμμετοχή στην αποκατάσταση και προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

4.4.10 Πρακτικές ΕΚΕ για την Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών

- Επένδυση σε καινοτόμες ψηφιακές εφαρμογές για την ενημέρωση των πελατών και τις τραπεζικές υπηρεσίες.
- Υποστήριξη επιχειρηματικών σχεδίων που αναδεικνύουν την καινοτομία.

4.4.11 Πρακτικές ΕΚΕ για τη δέσμευση προς την Τραπεζική Αρχή των Ηνωμένων

Εθνών

- Εναρμόνιση της Πολιτικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Ομίλου με τις Αρχές.
- Συμμετοχή στις ομάδες εργασίας του UNEP FI εντός των Αρχών.
- Ανάπτυξη του «ESG Action Plan» του Ομίλου.

- Αξιολόγηση των επιπτώσεων του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας στη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με το Μοντέλο «Εργαλείο Ανάλυσης Επιπτώσεων Χαρτοφυλακίου για Τράπεζες».

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή, εκτός από τα θέματα που επέλεξαν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, η στρατηγική πολιτική της τράπεζας επικεντρώνεται σε τρεις τομείς:

1. το περιβάλλον
2. την κοινωνία και
3. τη διακυβέρνηση

ενώ έχουν υιοθετήσει διάφορες πρακτικές για να συμβάλουν στην ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου της χώρας.

1. Όσον αφορά το περιβάλλον οι πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί είναι:

- Εφαρμόστηκαν πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας και νερού σε οκτώ κλάδους και συνεχίστηκαν οι αναγκαίες προσαρμογές για την αναβάθμιση της εφαρμογής υπολογισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Περαιτέρω εναρμόνιση της εφαρμογής του Climabiz (Εφαρμογή Διαχείρισης Κλιματικού Κινδύνου-Εφαρμογή Κλιματικής Αλλαγής) σύμφωνα με τις συστάσεις της TCFD και προώθηση νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς.
- Η Τράπεζα Πειραιώς δεσμεύτηκε στην πρωτοβουλία SBTi (Science Based Targets Initiative) να θέσει και να υποβάλει προς αξιολόγηση τον στόχο μείωσης των εκπομπών της εντός του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος.
- Η Τράπεζα συμμετείχε στη διαμόρφωση μεθοδολογίας για τον καθορισμό κοινών στόχων μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στο πλαίσιο της Συλλογικής Δέσμευσης για Δράση για το Κλίμα (CCCA) του UNEP FI.
- Έχει θεσπίσει το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) για την παρακολούθηση, διαχείριση και τελικά μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες της Τράπεζας.
- Έχει υιοθετήσει πρακτικές μείωσης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας σε 8 καταστήματα της τράπεζας με εγκατάσταση εναλλάκτη θερμότητας με αντλία θερμότητας νύχτας VAM, αντικατάσταση λαμπτήρων υψηλής κατανάλωσης με λαμπτήρες LED, εγκατάσταση αισθητήρων παρουσίας-απουσίας σε χώρους WC, τοποθέτηση μεμβρανών στο τζάμι, αντικατάσταση μονών υαλοπινάκων με διπλούς υαλοπίνακες χαμηλών εκπομπών, αντικατάσταση κοινών υαλοπινάκων αλουμινίου με

θερμοδιακοπτόμενους υαλοπίνακες, εγκατάσταση συστημάτων ενεργειακού ελέγχου BEMS.

- Υιοθέτησε την πρακτική του ταμείου χωρίς χαρτί για τη μείωση της κατανάλωσης χαρτιού στις συναλλαγές.
- Υιοθέτησε την πρακτική των Υπηρεσιών Διαχειριζόμενης Εκτύπωσης (MPS) και απέφυγε περισσότερες από 4.743.371 εκτυπώσεις, ενθάρρυνε τις συναλλαγές σε ATM και απέφυγε την εκτύπωση 60.086.681 αποδείξεων από ATM.
- Με την ενθάρρυνση της χρήσης της winbank, εξοικονομήθηκαν 897 τόνοι χαρτιού μέσω των υπηρεσιών ηλεκτρονικής τραπεζικής.

2. Όσον αφορά την προώθηση του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας, η τράπεζα έχει βοηθήσει με πολλές πρακτικές που χρησιμοποιεί όπως:

- Προμήθεια υγειονομικού υλικού & υποστήριξη της ΕΥΥ.
- Πρόγραμμα οικονομικής στήριξης Pay & Save– NSS.
- Δωρεά ηλεκτρονικών υπολογιστών και σταθερού εξοπλισμού σε σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλη την Ελλάδα.
- Ενίσχυση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και του ακαδημαϊκού ερευνητικού έργου.
- Χορηγίες συνεδρίων, φόρουμ, διαδικτυακών σεμιναρίων.
- Χορηγία ειδικού αποταμιευτικού προγράμματος για μαθητές των νησιών Λειψών και Αρκιάς, μέσω του οποίου κάθε παιδί, κατά την προσχώρησή του, ενισχύεται με χρηματικό ποσό, λαμβάνοντας ενίσχυση στην αρχή της ενήλικης ζωής του.
- Δημιουργία του προγράμματος «Project Future» όπου νέοι πτυχιούχοι έως 29 ετών, με μηδενική ή έως τρία έτη εργασιακής εμπειρίας και συμμετοχή σε εξωακαδημαϊκές δραστηριότητες έχουν την ευκαιρία, συμμετέχοντας στο πρόγραμμα, να διεκδικήσουν τη θέση εργασίας που τους αξίζει, στην Ελλάδα.

3. Οι πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί για τη διακυβέρνηση είναι:

- Ενημέρωση μετόχων και επενδυτών για τη στρατηγική του Ομίλου.
- Προώθηση συνεργειών και στήριξη της κοινωνίας των πολιτών για την επίτευξη κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων.
- Εκπαίδευση των πελατών σε σχέση με τις τραπεζικές τους συναλλαγές και ενημέρωση σε θέματα κοινωνίας, πολιτισμού και περιβάλλοντος.
- Διαμόρφωση του πλαισίου περιβαλλοντικών και κοινωνικών προσεγγίσεων με τους προμηθευτές.

- Ενίσχυση της κοινωνίας και ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων.

Πρότυπα μετρήσεων

Ενδεικτικά, στην Τράπεζα Πειραιώς, ο Απολογισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δραστηριοτήτων για το έτος 2020 καταρτίστηκε σύμφωνα με τα «GRI Standards: Basic (Core) choice» όπου οι αρχές προσδιορισμού του περιεχομένου και της ποιότητάς του φαίνονται σαφείς. Τα πιο ουσιαστικά ζητήματα, δηλαδή 11 στο σύνολο, προέκυψαν μετά από αξιολόγηση όλων των ενδιαφερόμενων μερών των 20 θεμάτων που περιέχονται στο ερωτηματολόγιο της. Ο Απολογισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δραστηριοτήτων αναφέρεται στις δραστηριότητες της Τράπεζας στην Ελλάδα, ώστε να αποτυπώνει την εταιρική υπευθυνότητα που εφαρμόζεται σε όλο τον Όμιλο.

5. ESG ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Οι τρόποι με τους οποίους η αγορά αξιολογεί και βλέπει τις επιδόσεις των ελληνικών τραπεζών στον τομέα της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της διακυβέρνησης, ποικίλουν. Παρέχονται αρκετές πληροφορίες σχετικά με την επίδραση τους στην αγορά, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις καθώς και οι επενδυτές να αντιμετωπίζουν αρκετά εμπόδια στην κατανόηση των ESG κριτηρίων για την αξιοπιστία τους αλλά και για την υιοθέτηση τους.

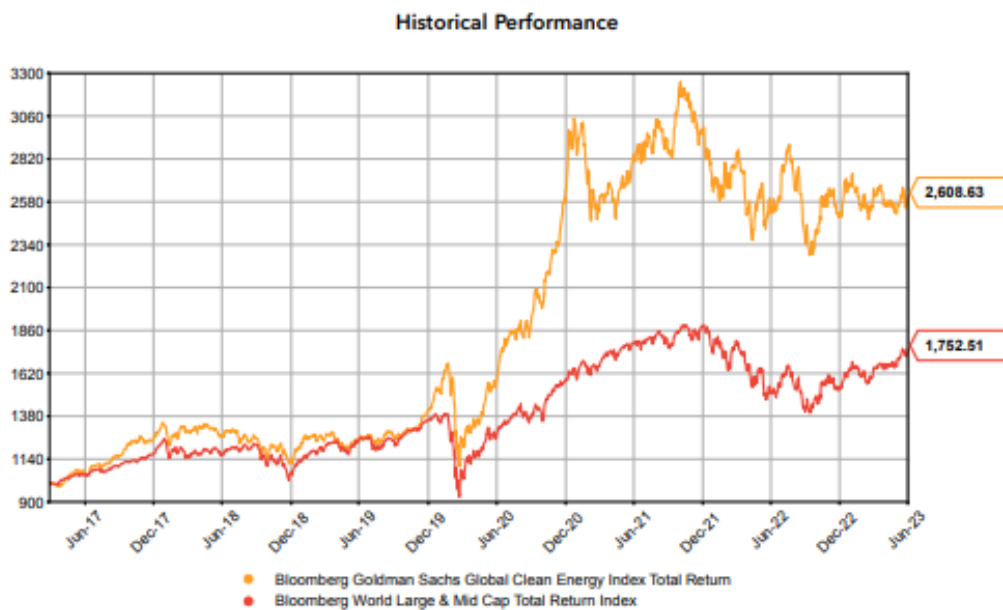
Οι χρηματοπιστωτικές βιομηχανίες, τα τελευταία χρόνια, δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά κριτήρια και στα κριτήρια διακυβέρνησης σχετικά με την λήψη επενδυτικών αποφάσεων. Στην προσπάθεια αυτή, ο κόσμος προσπαθεί να προσαρμοστεί σε αυτές τις αλλαγές με βασικό επίκεντρο συζήτησης τα ζητήματα της ESG.

Η προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να στραφεί προς μια πιο φιλική προς το περιβάλλον και βιώσιμη οικονομία είναι αδιαμφισβήτητη, όπως αποδεικνύεται από τις σημαντικές νομοθετικές προσπάθειες των τελευταίων ετών. Η πιο πρόσφατη οδηγία, η οποία επικυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2023, είναι η οδηγία (ΕΕ) 2022/2464 για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για την εταιρική βιωσιμότητα (CSRD), (ΕΥ,2022) . Η οδηγία αυτή καλύπτει πλέον όλες τις μεγάλες εταιρείες και όλες τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες σε οργανωμένες αγορές. Οι μεγάλες εταιρείες και εκείνες που είναι εισηγμένες σε οργανωμένες αγορές υποχρεούνται να τηρούν τα προβλεπόμενα κριτήρια δημοσιοποίησης της βιωσιμότητας από το οικονομικό έτος 2024. Το χρονοδιάγραμμα συμμόρφωσης για τις

υπόλοιπες εταιρείες θα καθοριστεί με βάση το μέγεθός τους και θα εκτείνεται έως το 2026 ή και πέραν αυτού.

Σε αυτό το κεφάλαιο, λοιπόν, θα διερευνήσουμε βασικούς δείκτες ESG από διεθνείς πηγές, ορισμένοι από τους οποίους περιλαμβάνουν και τις τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες. Χρησιμοποιώντας γραφήματα, θα παρακολουθήσουμε τις τάσεις των επιδόσεών τους τα τελευταία χρόνια για να εκτιμήσουμε αν ακολουθούν μια πιο κερδοφόρα πορεία σε σύγκριση με αντίστοιχους δείκτες που δεν σχετίζονται με δείκτες ESG. Επιπλέον, θα εμβαθύνουμε σχετικά με τον Χρηματιστηριακό Δείκτη ATHEX ESG, εξετάζοντας τη σύνθεσή του και τα αρχικά δεδομένα που προκύπτουν από την απόδοσή του κατά το πρώτο έτος.

5.1 Bloomberg Goldman Sachs Global Clean Energy Index

Σχήμα 1 - Γραφική Παράσταση Global Clean Energy Index

(Πηγή: [Bloomberg.com](https://www.bloomberg.com))

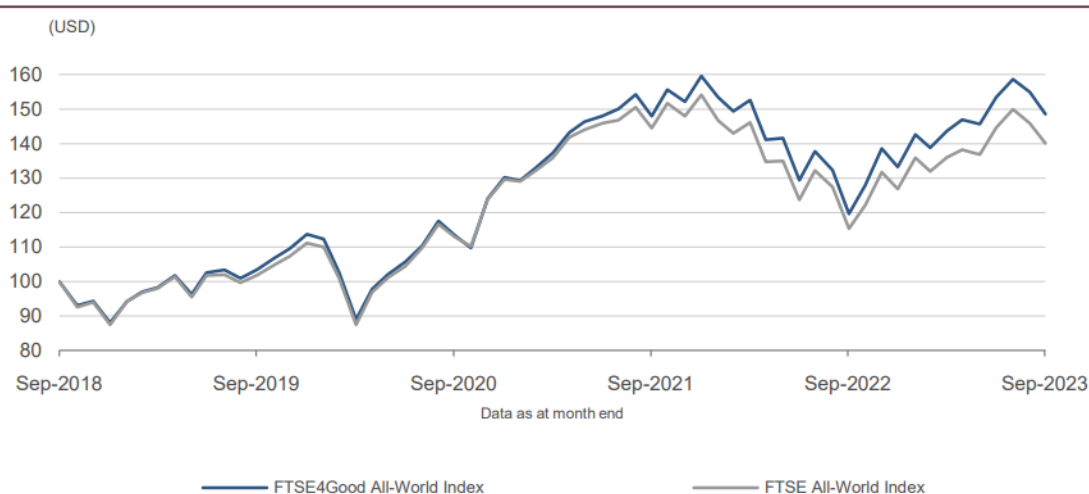
Στην παραπάνω γραφική παράσταση, πραγματοποιείται μία σύγκριση ανάμεσα τον δείκτη Bloomberg Goldman Sachs Global Clean Energy Index (επισημαίνεται με κίτρινο χρώμα) με τον δείκτη Bloomberg World Large & Mid Cap Total Return Index (επισημαίνεται με κόκκινο χρώμα). Από το 2020, οι δύο δείκτες έχουν σχεδόν την ίδια πορεία, με τον δείκτη Clean Energy Index να τον ξεπερνά ελαφρώς. Ωστόσο, μετά την πανδημία, ο δείκτης Clean Energy Index παρουσιάζει αξιοσημείωτη άνοδο και εκτοξεύεται.

Τα στοιχεία που συνθέτουν αυτόν τον δείκτη ανήκουν κυρίως στον τομέα των επιχειρήσεων κοινωνικής ωφέλειας και ενέργειας. Δηλαδή, έναν τομέα άρρηκτα συνδεδεμένο με την κλιματική αλλαγή. Η πορεία της κίτρινης γραμμής καταδεικνύει αδιαμφισβήτητα ότι μεταξύ των τριών πυλώνων ESG, το περιβάλλον είναι ένα κομμάτι που προσελκύει όλο και περισσότερο την προσοχή και την ανησυχία των επενδυτών που επιθυμούν να διαθέσουν τα κεφάλαιά τους για να προφυλαχθούν από τους πιθανούς κινδύνους.

5.2 FTSE4GOOD

5-Year Performance - Total Return

Σχήμα 2 - Γραφική Παράσταση FTSE4Good

(Πηγή: [ftserussell.com](https://www.ftserussell.com))

Η ανάλυση των επιδόσεων του δείκτη FTSE All World Index (με γκρι χρώμα) και του δείκτη FTSE4GOOD All World Index (με μπλε χρώμα) κατά την τελευταία μισή δεκαετία αποκαλύπτει ότι ο δείκτης FTSE4GOOD έχει σταθερά καλύτερες επιδόσεις από τον βασικό δείκτη κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο του 2021-2022 η επίδοση της έπεσε και από το 2022 έως τώρα έχει και πάλι ανοδική πορεία αλλά και η διαφορά στις επιδόσεις έχει γίνει ακόμη πιο έντονη.

Ο δείκτης FTSE4GOOD All World Index περιλαμβάνει 1.658 εταιρείες με ποικίλα προφίλ ESG, που καλύπτουν πολλούς τομείς, όπως η τεχνολογία, τα ακίνητα, η υγειονομική περίθαλψη, οι τηλεπικοινωνίες, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τα βασικά καταναλωτικά αγαθά κλπ. Μεταξύ των 10 κορυφαίων εταιρειών που εμφανίζονται στον εν λόγω δείκτη

περιλαμβάνονται γνωστά ονόματα όπως η Apple, η Microsoft, η Nestle, η Procter & Gamble και η Visa, ενώ πιο κάτω στη λίστα συναντάμε την GREEK4 και άλλες εταιρείες.

Ο παραπάνω δείκτης αποτελεί ένα από τα πιο αξιόπιστα εργαλεία που οι επενδυτές χρησιμοποιούν παγκοσμίως. Το χρησιμοποιούν είτε για να επιλέξουν μεμονωμένες μετοχές υψηλής ποιότητας για τα χαρτοφυλάκιά τους είτε ως θεμελιώδες σημείο αναφοράς για τον σχεδιασμό νέων επενδυτικών προϊόντων. Επιπλέον, χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς με το οποίο μπορούν να αξιολογούν και να συγκρίνουν επενδυτικά χαρτοφυλάκια, επιτρέποντάς τους να παρακολουθούν την απόδοσή τους. Σύμφωνα με την FTSE Russell αναφέρει ότι η πράσινη οικονομία κατατάσσεται σήμερα ως ο πέμπτος μεγαλύτερος τομέας παγκοσμίως, καθώς το ενδιαφέρον των επενδυτών στράφηκε στις πράσινες και βιώσιμες επενδύσεις.

5.3 S & P 500 ESG

Η S&P Global είναι μία από τις κορυφαίες εταιρείες χρηματοοικονομικών ερευνών παγκοσμίως. Οι χρηματοοικονομικές αναλύσεις της και οι δείκτες που έχει αναπτύξει χρησιμεύουν ως βάση για 575 διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια (ETF) παγκοσμίως, τα οποία διαχειρίζονται συλλογικά περιουσιακά στοιχεία αξίας 387 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Επιπλέον, οι δείκτες αυτοί στηρίζουν δομημένα προϊόντα συνολικής παγκόσμιας αξίας 1,5 τρισεκατομμυρίου δολαρίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης S&P 500, ο οποίος εδώ και καιρό παρακολουθεί την απόδοση των 500 μεγαλύτερων εισηγμένων στο χρηματιστήριο αμερικανικών εταιρειών, αντανακλά ουσιαστικά την απόδοση της αμερικανικής οικονομίας. Δεδομένης της αυξανόμενης διασύνδεσης των παγκόσμιων οικονομιών λόγω της παγκοσμιοποίησης, ο δείκτης S&P 500 χρησιμοποιείται ευρέως για την πρόβλεψη της πορείας και των τάσεων της παγκόσμιας οικονομίας.

Ο δείκτης S&P 500 ESG Index, που θεωρείται η μετεξέλιξη του S&P 500, περιλαμβάνει εταιρείες από την αρχική βάση δεδομένων που τηρούν αυστηρά κριτήρια βιωσιμότητας. Παράλληλα, διατηρεί την ίδια βαρύτητα στους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας με τον απλό δείκτη S&P 500. Το παρακάτω γράφημα προσφέρει μια οπτική απεικόνιση της αντίθεσης μεταξύ του S&P 500 (με μπλε χρώμα) και του S&P 500 ESG (με λευκό χρώμα). Σε διάστημα τριών ετών, ο δείκτης ESG παρουσιάζει ανοδικές επιδόσεις.

Σχήμα 3 - Γραφική Παράσταση S & P ESG 500

(Πηγή: [Spglobal.com](https://spglobal.com))

5.4 ATHEX ESG

Τέλος, καταλήγουμε στον δείκτη ESG του Ελληνικού Χρηματιστηρίου, ο οποίος, κατά την αρχική του έναρξη τον Ιούλιο του 2021, περιελάμβανε τις ακόλουθες 35 εταιρείες :

A/A	Συμβολο	Μετοχή	Συντελεστής Βαρύτητας*	Συντελεστής Στάθμισης
1	ΕΕΕ	COCA-COLA HBC AG (ΚΟ)	44.82	0.2944640
2	ΟΤΕ	ΟΤΕ (ΚΟ)	38.50	0.5967790
3	ΑΛΦΑ	ΑΛΦΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΥΜΜ (ΚΟ)	80.99	0.7669880
4	ΕΥΡΩΒ	ΕΥΡΩΒΑΝΚ HOLDINGS (ΚΟ)	48.24	1.0000000
5	ΟΠΑΠ	ΟΠΑΠ (ΚΟ)	36.96	1.0000000
6	ΜΥΤΙΛ	ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ (ΚΟ)	59.94	1.0000000
7	ΕΤΕ	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (ΚΟ)	49.20	1.0000000
8	ΔΕΗ	ΔΕΗ (ΚΟ)	34.79	1.0000000
9	ΜΠΕΛΑ	JUMBO (ΚΟ)	36.45	1.0000000
10	ΠΕΙΡ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ FINANCIAL HOLD (ΚΟ)	39.01	1.0000000

11	ΤΙΤΣ	ΤΙΤΑΝ ΣΕΜΕΝΤ (ΚΑ)	42.93	1.0000000
12	ΜΟΗ	ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ (ΚΟ)	23.97	1.0000000
13	ΓΕΚΤΕΡΝΑ	ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ (ΚΟ)	35.91	1.0000000
14	ΤΕΝΕΡΓ	ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ (ΚΟ)	25.76	1.0000000
15	ΛΑΜΔΑ	LAMDA DEVELOPMENT(ΚΟ)	23.52	1.0000000
16	ΕΛΠΕ	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ (ΚΟ)	18.20	1.0000000
17	ΕΥΔΑΠ	ΕΥΔΑΠ (ΚΟ)	24.57	1.0000000
18	ΕΛΛΑΚΤΩΡ	ΕΛΜΑΚΤΩΡ (ΚΟ)	35.64	1.0000000
19	ΑΔΜΗΕ	ΑΔΜΗΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. (ΚΟ)	26.46	1.0000000
20	ΣΑΡ	ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΓΡ. (ΚΟ)	22.54	1.0000000
21	ΒΙΟ	ΒΙΟΗΑΛΣΟ SA/NV (ΚΑ)	9.03	1.0000000
22	ΦΡΛΚ	FOURLIS ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ (ΚΟ)	43.20	1.0000000
23	ΕΧΑΕ	ΕΛΛΗΝ. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ-Χ.Α. (ΚΟ)	41.00	1.0000000
24	ΚΟΥΕΣ	QUEST ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ (ΚΟ)	18.72	1.0000000
25	ΠΛΑΘ	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ (ΚΟ)	24.18	1.0000000
26	ΠΛΑΚΡ	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ (ΚΟ)	15.48	1.0000000
27	ΑΡΑΙΓ	ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ (ΚΟ)	13.53	1.0000000
28	ΕΛΧΑ	ΕΛΒΑΛΧΑΛΚΟΡ (ΚΟ)	8.80	1.0000000
29	ΟΛΠ	ΟΛΠ (ΚΟ)	9.36	1.0000000
30	ΣΕΝΕΡ	ΣΕΝΕΡΓΥ HOLDINGS (ΚΑ)	5.89	1.0000000
31	ΕΥΠΙΚ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ (ΚΟ)	16.77	1.0000000
32	ΙΑΤΡ	ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΚΟ)	7.36	1.0000000
33	ΠΛΑΙΣ	ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS (ΚΟ)	9.18	1.0000000
34	ΑΛΜΥ	ΑΛΟΥΜΥΛ (ΚΟ)	7.14	1.0000000
35	ΛΥΚ	INFORM Π. ΛΥΚΟΣ (ΚΟ)	10.08	1.0000000

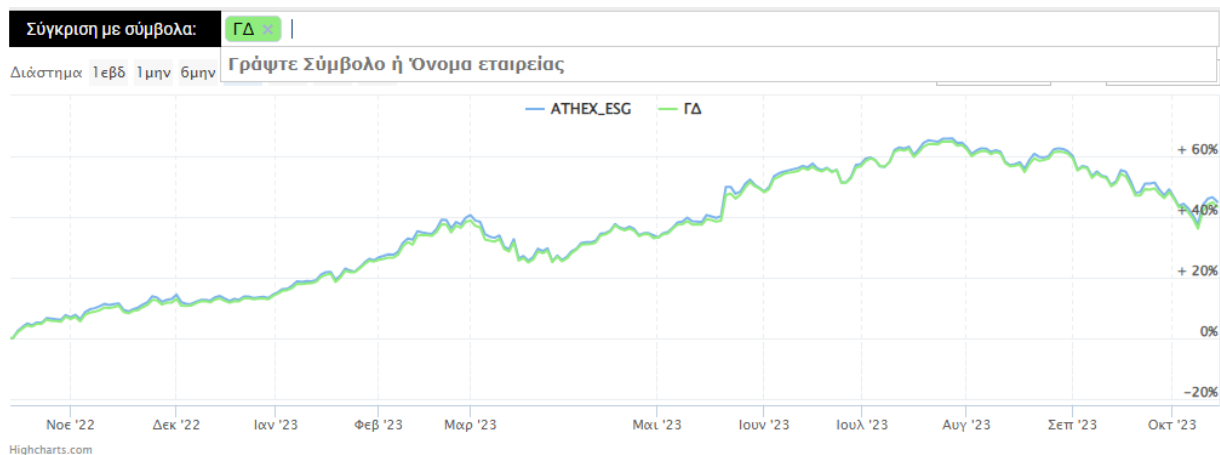
Συντελεστής Βαρύτητας: Ποσοστό Ευρείας Διασποράς (Free Float Band) * Βαθμολογία ESG

(Πηγή: Athexgroup.gr)

Μια εταιρεία θα πρέπει να πληροί τα κριτήρια καταλληλότητας για να συμπεριληφθεί στον Δείκτη :

- Εταιρείες εισηγμένες στη Κύρια Αγορά του Χ.Α.Α
- Ελάχιστη Ευρεία Διασπορά (free float) μεγαλύτερη από 15%
- Βαθμολογία ESG μεγαλύτερη ή ίση από 0.30

Σήμερα, δείκτης ATHEX ESG περιλαμβάνει 48 εταιρείες, με 44 από αυτές να αποτελούν μέρος της σύνθεσης του Γενικού Δείκτη Τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Λόγω αυτής της ομοιότητας των εταιρειών που τους απαρτίζουν, μπορεί να γίνει σύγκριση των τιμών των μετοχών τους για να εντοπιστεί ποιος δείκτης έχει καλύτερες επιδόσεις και συνεπώς αντιπροσωπεύει την επικρατούσα τάση στην ελληνική οικονομία κατά το τελευταίο έτος. Στο Σχήμα 4, παρατηρούμε ότι οι τιμές του ATHEX ESG είναι σταθερά υψηλότερες από εκείνες του Γενικού Δείκτη.

Σχήμα 4 - Σύγκριση τιμών μεταξύ ΓΑΧΑ & Athex Esg

(Πηγή: capital.gr)

Η ένταξη των 4 συστημικών τραπεζών στο δείκτη ATHEX ESG (Environmental, Social, and Governance) του Χρηματιστηρίου Αθηνών σηματοδοτεί τη δέσμευσή της για βιώσιμες και υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές. Ειδικότερα, η εξέταση του δείκτη ATHEX ESG στο πλαίσιο συστημικών τραπεζών, όπως η Τράπεζα Πειραιώς, η Alpha Bank, η Eurobank και η Εθνική Τράπεζα, μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση των επιδόσεων τους.

Πρωτίστως, υποδηλώνουν ότι οι τράπεζες έχουν εκπληρώσει τα αυστηρά κριτήρια ESG, αποδεικνύοντας την αφοσίωσή τους στην περιβαλλοντική, κοινωνική και διοικητική υπευθυνότητα. Ταυτόχρονα, δίνουν μεγάλη αξία στη βιωσιμότητα και εργάζονται ενεργά για να ευθυγραμμίσουν τις δραστηριότητές τους με βιώσιμες και υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές. Οι επενδυτές και τα ενδιαφερόμενα μέρη τους μπορούν να αναλύσουν τις οικονομικές επιδόσεις τους στο πλαίσιο της ένταξής τους στο ATHEX ESG. Οι θετικές τάσεις μπορεί να υποδηλώνουν ότι οι υπεύθυνες τραπεζικές πρακτικές μπορούν επίσης να είναι οικονομικά επωφελείς. Παράλληλα, η παρουσία τους μπορεί να προσελκύσει κοινωνικά υπεύθυνους και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένους επενδυτές, οδηγώντας ενδεχομένως σε αυξημένη εισροή κεφαλαίων και ευρύτερη επενδυτική βάση. Έχουν την ικανότητα να διαχειριστούν τους κινδύνους που σχετίζονται με τα ESG, οι οποίοι αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Όλα τα παραπάνω, αποτελούν το κλειδί για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα μιας εταιρείας και η δέσμευσή τους στις αρχές ESG μπορεί να θεωρηθεί ως θετικό μήνυμα για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές τους. Μπορούν να επηρεάσουν τις τάσεις της αγοράς και το

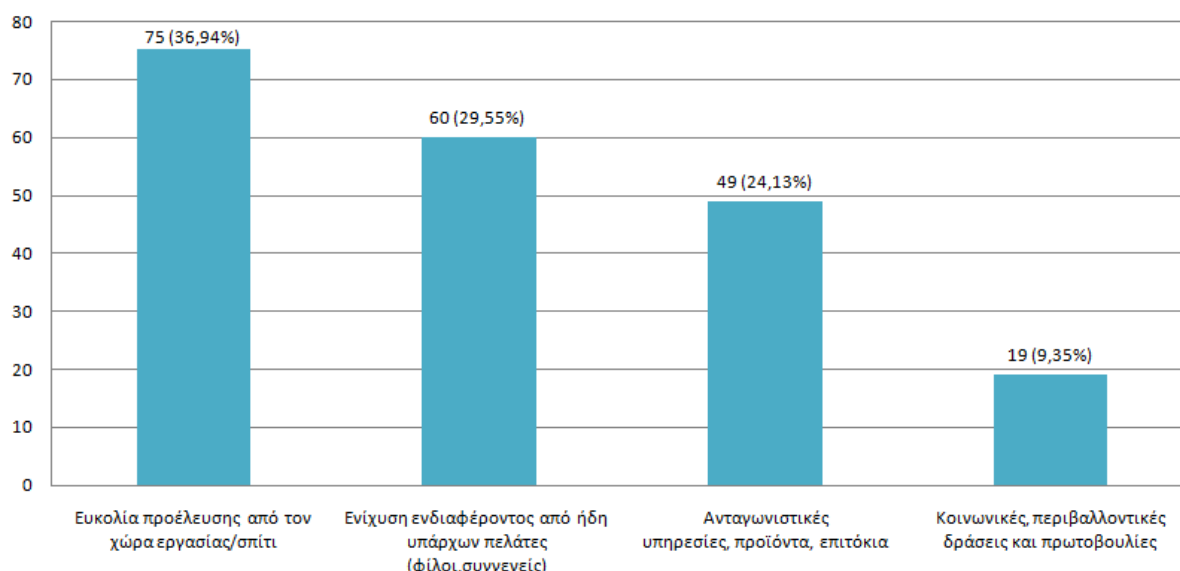
επενδυτικό κλίμα, καθιστώντας τους σημαντικό παράγοντα στο ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τοπίο στην Ελλάδα.

Συμπερασματικά, η ένταξη των 4 συστημικών ελληνικών τραπεζών στον δείκτη ATHEX ESG υπογραμμίζει την αφοσίωσή τους στις αρχές ESG και την ενεργό επιδίωξή τους για βιωσιμότητα και υπεύθυνη επιχειρηματική λειτουργία. Η δέσμευση αυτή μπορεί να επηρεάσει θετικά τις οικονομικές επιδόσεις, τη φήμη και την ελκυστικότητα της τράπεζας στους επενδυτές, καθώς και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της στην αγορά.

6. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, κατασκευάστηκε και διανεμήθηκε ένα ερευνητικό ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε 10 ερωτήσεις με σκοπό την αξιολόγηση των απόψεων του ελληνικού καταναλωτικού κοινού σχετικά με τις παραμέτρους ESG. Σε αυτή την έρευνα, συμμετείχαν 203 άτομα διαφόρων ηλικιακών ομάδων και εκπαιδευτικών βαθμίδων. Οι ερωτήσεις ήταν κυρίως κλειστού χαρακτήρα, ώστε η έρευνα να παραμείνει συγκεκριμένη και τα αποτελέσματα να είναι σαφή. Οι συμμετέχοντες ήταν πελάτες κυρίως των τεσσάρων συστημικών ελληνικών τραπεζών. Παρακάτω, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ερωτήσεων:

1. Ποιο από τα παρακάτω ήταν το κριτήριο επιλογής για να συνεργαστείτε με την τράπεζα;

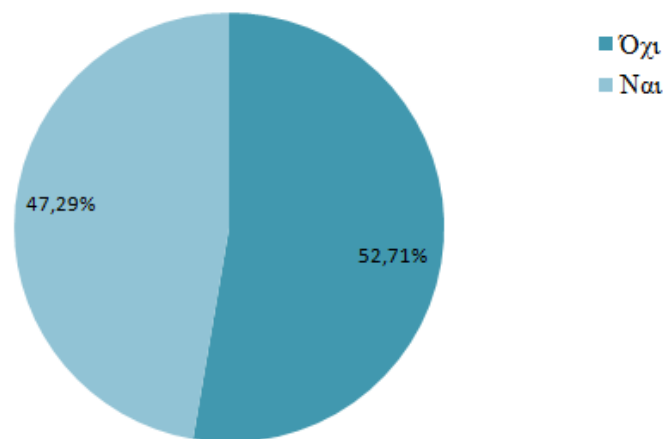

Από τα δεδομένα προκύπτει ότι η κύρια αιτία για την επιλογή μιας τράπεζας βασίστηκε σε τυχαίους παράγοντες (όπως π.χ. ποιο υποκατάστημα ήταν πιο κοντά στον εργασιακό ή στην οικεία τους ή πού είχαν οι γονείς τους ήδη λογαριασμό) και όχι σε μια

συστηματική αξιολόγηση σχετικά με τα ανταγωνιστικά επιτόκια ή τις πρωτοβουλίες/δράσεις της τράπεζας. Αυτό δεν είναι έκπληξη, καθώς αντικατοπτρίζει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην ελληνική κοινωνία η οικογένεια και την τάση των ατόμων να αναζητούν λύσεις που διευκολύνουν την καθημερινότητά τους. Η κοινωνία και οι καταναλωτές έχουν αρχίσει να αναγνωρίζουν την αξία των εταιριών που λειτουργούν με υπεύθυνο τρόπο. Η εταιρική υπευθυνότητα και η αειφόρος λειτουργία έχουν γίνει βασικό κριτήριο επιλογής για πολλούς καταναλωτές, καθώς κερδίζει την εμπιστοσύνη τους.

Από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας προκύπτει ότι οι Έλληνες καταναλωτές εξετάζουν πολύ περισσότερο από το απλό κόστος των υπηρεσιών που τους παρέχεται. Η εταιρική υπευθυνότητα, η οικολογική συνείδηση, οι κοινωνικές πρωτοβουλίες και η διαφάνεια μπορεί να αποτελούν δυνατά κίνητρα για τους πελάτες να προτιμήσουν ή να αλλάξουν τράπεζα. Είναι σαφές ότι οι εταιρείες που αγνοούν αυτές τις τάσεις κινδυνεύουν να μείνουν πίσω. Αντιθέτως, εκείνες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του σύγχρονου καταναλωτή και ενσωματώνουν την εταιρική υπευθυνότητα στον πυρήνα της στρατηγικής τους, είναι πιθανό να δουν αυξημένη προτίμηση και εμπιστοσύνη από το κοινό τους.

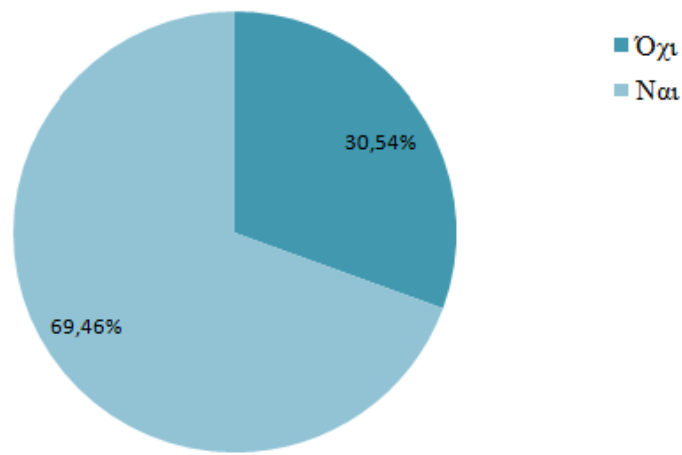
2. Πιστεύετε ότι για την ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων, οι τράπεζες διαθέτουν ένα μέρος των εσόδων τους;

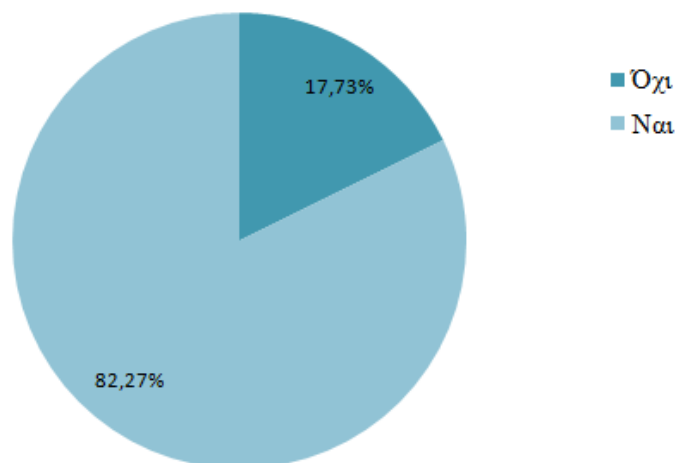
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, υπάρχουν δύο διαφορετικές απόψεις σχετικά με το αν οι τράπεζες διαθέτουν ένα μέρος των εσόδων τους για την ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων. Το 47,29% των ανταποκρινομένων συμφωνεί ότι οι τράπεζες διαθέτουν μέρος των εσόδων τους για την ενσωμάτωση των ESG κριτηρίων. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη της αυξανόμενης δέσμευσης τους προς τη βιωσιμότητα και την κοινωνική ευθύνη, καθώς προσπαθούν να ενσωματώσουν τα ESG πρότυπα στις δραστηριότητές τους. Από την άλλη πλευρά, η πλειοψηφία, το 52,71% πιστεύει το αντίθετο.

Αυτή η προοπτική υποδηλώνει ότι ορισμένοι θεωρούν ότι η δέσμευση των τραπεζών προς τα ESG είναι περισσότερο επιφανειακή και ότι ενδέχεται να χρησιμοποιούν το ESG για εξωτερικές σχέσεις, αντί να επενδύουν σοβαρά στη βιωσιμότητα. Αυτές οι απόψεις αντικατοπτρίζουν τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο καθένας βλέπει τη δέσμευση των τραπεζών ως προς τα ESG κριτήρια, και πιθανότατα αντανακλούν τη γενική αντίληψη στον κλάδο.

3. Πιστεύετε ότι η τράπεζα είναι πιο ανταγωνιστική όταν είναι ενεργή σε ESG θέματα;

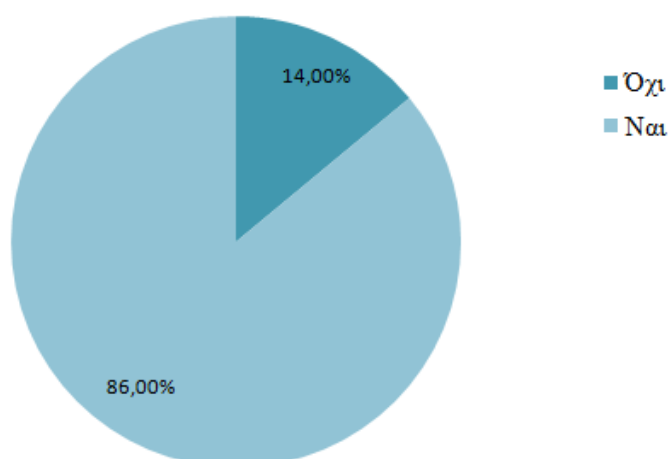

4. Θα επιλέγατε τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μίας κοινωνικά υπεύθυνης τράπεζας αντί αυτών των ανταγωνιστών της;

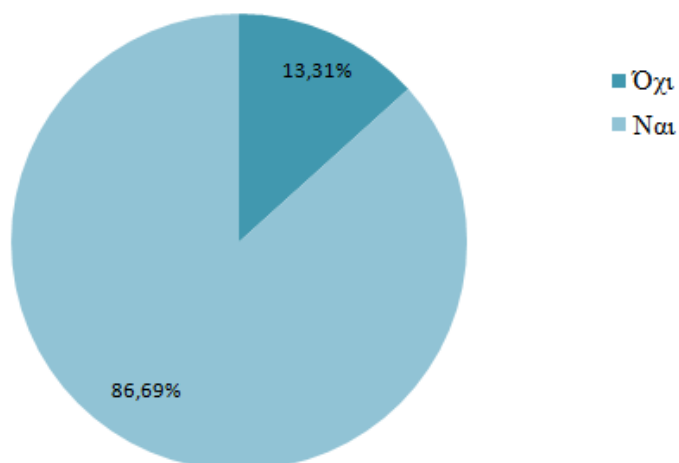

5. Πιστεύετε ότι η εταιρεία μέσω των ESG κριτηρίων προσφέρει ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες;

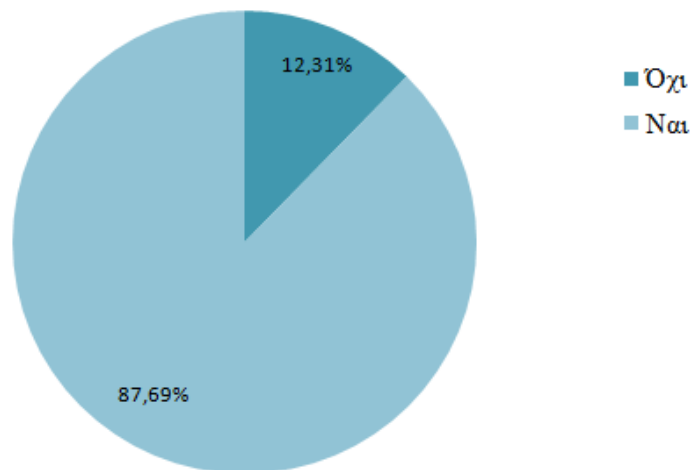
6. Πιστεύετε ότι η εταιρεία μέσω των ESG κριτηρίων δημιουργεί καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες;

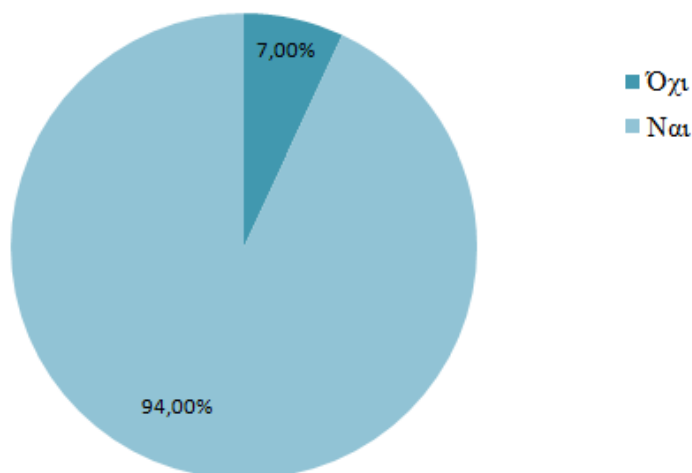
Βασιζόμενοι στις τελευταίες τέσσερις ερωτήσεις της διερεύνησης, παρατηρείται μια σαφής τάση από το σύνολο των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, η πλειονότητα των αποκριθέντων πιστεύει ότι οι εταιρείες που λαμβάνουν υπόψη τους θέματα περιβαλλοντικής, κοινωνικής και διακυβερνητικής ευθύνης (ESG) είναι πιθανότερο να παρέχουν προϊόντα υψηλότερης ποιότητας και καινοτομίας σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, καθιστώντας τις πιο ανταγωνιστικές στην αγορά. Επιπλέον, η πλειονότητα των συμμετεχόντων εξέφρασε την προτίμηση της για προϊόντα που προέρχονται από εταιρείες με περιβαλλοντική και κοινωνική υπευθυνότητα, σε αντίθεση με προϊόντα από άλλες εταιρείες που δεν λαμβάνουν υπόψη αυτά τα κριτήρια.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι όσοι απάντησαν αρνητικά στις παραπάνω ερωτήσεις (σκούρο γαλάζιο) προέρχονται κυρίως από άτομα πάνω από 50 ετών, με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Τα στοιχεία αυτά συμφωνούν με μια πρόσφατη [έρευνα της Deloitte](#), η οποία υποστηρίζει ότι τόσο οι Millennials, δηλαδή γεννημένοι το 1980-1996, όσο και η Generation Z από το 1997 και μετά, δίνουν μεγαλύτερη σημασία στα θέματα περιβαλλοντικής και κοινωνικής δικαιοσύνης. Συνεπώς, είναι πιο πιθανό να λάβουν υπόψη τους τα ESG κριτήρια κατά την επιλογή επενδύσεων. Αντίθετα, οι μεγαλύτερες σε ηλικία γενιές, όπως οι Baby Boomers, δηλαδή άνω των 60 ετών και η Silent γενιά, άνω των 77 ετών πιθανόν να αισθάνονται ότι δεν είναι άμεσα επηρεασμένοι από αυτές τις τάσεις.

7. Πιστεύετε ότι μία τράπεζα μέσω των ESG δράσεων προσελκύει νέους πελάτες;

8. Πιστεύετε ότι μία τράπεζα μέσω των ESG δράσεων βελτιώνει την φήμη και την εικόνα της;

Η πλειοψηφία του δείγματος στις δυο παραπάνω ερωτήσεις απάντησε θετικά. Οι τράπεζες χρησιμοποιούν τις δράσεις ESG, για να προσελκύσουν νέους πελάτες και για να βελτιώσουν τη φήμη και την εικόνα τους. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υποβαθμιστεί το πολύτιμο έργο αλλά και οι αξιόλογες προσπάθειες που καταβάλλουν οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες.

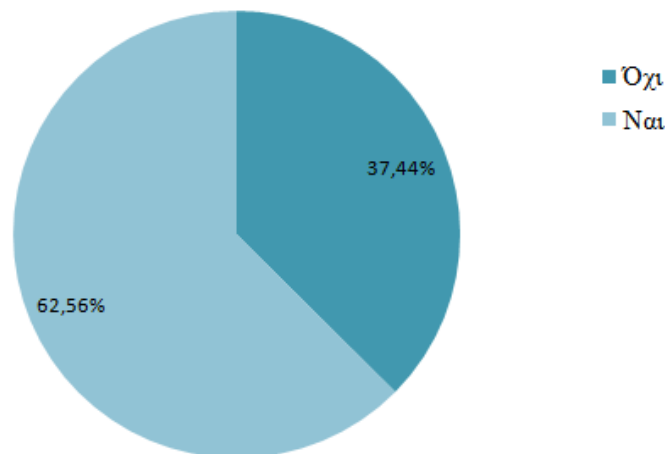
Από την άλλη πλευρά, δεν είναι λίγες οι φορές που ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή μία εταιρεία προσπαθεί μέσω των δράσεων ESG να παραπλανήσει τους καταναλωτές μέσω λανθασμένων πληροφοριών όσον αφορά την περιβαλλοντική και κοινωνική τους επίδραση με στόχο την απόκτηση παγκόσμιας οικονομικής υποστήριξης, για να δημιουργήσει τελικά κέρδη ([Greenwashing](#)). Παρόλα αυτά, οι πελάτες θα πρέπει να αξιοποιούν την αγοραστική τους δύναμη με βάσει τους κανόνες εταιρικής ηθικής που πληροί η τράπεζα, ώστε να ασκήσουν θετικό αντίκτυπο στην αγορά. Με αποτέλεσμα να την κατευθύνουν προς την παροχή περιβαλλοντικών και κοινωνικών υπεύθυνων προϊόντων και υπηρεσιών, διατηρώντας παράλληλα τη δικαιοσύνη και αποφεύγοντας τη διατάραξη της αγοράς.

Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε ότι τα σκάνδαλα ESG, όπως αυτά που σχετίζονται με περιβαλλοντικές παραβιάσεις ή θέματα διακυβέρνησης, μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά. Γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη φήμη μιας τράπεζας, την τιμή της μετοχής και την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Πιο συγκεκριμένα, για παράδειγμα, η μείωση των περιβαλλοντικών της επιπτώσεων είναι ανεπαρκής για μια εταιρεία όταν η ίδια δεν διαθέτει μια αυστηρή πολιτική κατά των διακρίσεων λόγω φύλου εντός του οργανισμού. Ομοίως, δεν μπορεί να υποστηρίξει έρευνες για τον καρκίνο όταν ταυτόχρονα οι δραστηριότητές της απελευθερώνουν καρκινογόνες ουσίες στο περιβάλλον. Αυτό που χρειάζεται είναι να πείθεται το κοινό και τα ενδιαφερόμενα μέρη ότι οι εταιρείες αυτές διεξάγουν τις δραστηριότητές τους με διαφάνεια, λογοδοσία και υπευθυνότητα. Συνεπώς, Οι πρακτικές αναφοράς και διαφάνειας των τραπεζών σε θέματα ESG διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων της αγοράς (Αλκιβιάδης Σιαράβα, Kpmg, 2023).

Αυτό που είναι σαφές είναι ότι η υιοθέτηση τέτοιων πρακτικών απαιτεί χρόνο, σημαντική χρηματοδότηση, προσπάθεια και έρευνα. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι συστημικές τράπεζες της Ελλάδας, χωρίς εξαιρέσεις, έχουν αγκαλιάσει τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, τις 6 αρχές υπεύθυνης τραπεζικής και άλλες σχετικές κατευθυντήριες γραμμές (Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, 2020). Το γεγονός ότι αυτές οι τράπεζες περιλαμβάνονται στον δείκτη S&P 500 ESG Index, ενώ άλλες διεθνώς

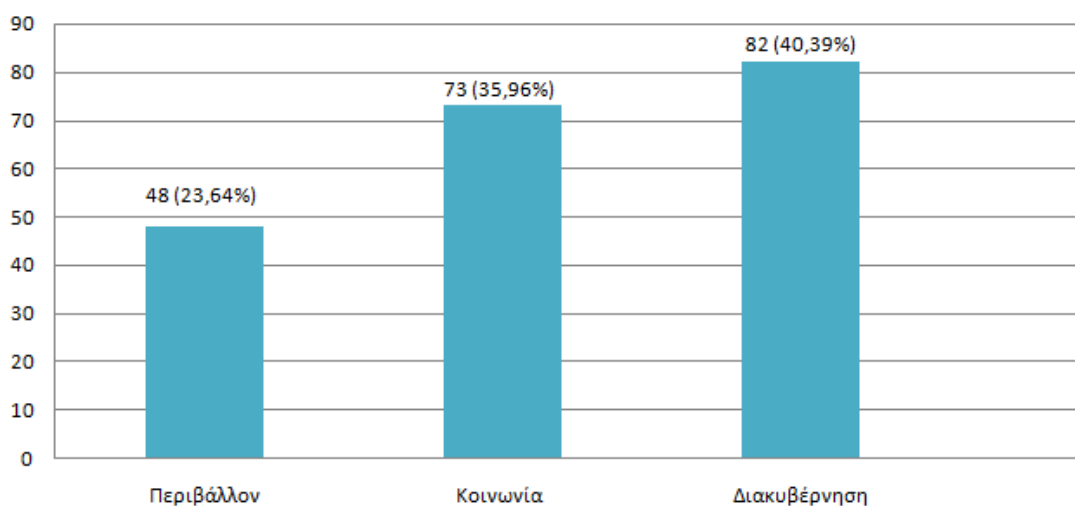
αναγνωρισμένες εταιρείες, όπως η [Tesla](#), έχουν αποκλειστεί λόγω ζητημάτων που σχετίζονται με την ποιότητα της λειτουργίας τους, δείχνει τη σημασία της συνολικής και συνεπούς προσέγγισης στον τομέα της διαχείρισης κινδύνων και των βιώσιμων πρακτικών.

9. Εάν θεωρούσατε ότι μια τράπεζα είναι πιο ενεργή και υπεύθυνη σε πρακτικές ESG, θα αλλάζατε τράπεζα;

Αναφορικά με την επιρροή των παραπάνω πεποιθήσεων όσον αφορά τη συνεργασία των πελατών με τις τράπεζες, τα στατιστικά δεδομένα αποδεικνύουν ότι η πλειονότητα των ανταποκριτών είναι διατεθειμένη να αναθεωρήσει τις τραπεζικές της σχέσεις, επιλέγοντας εταιρείες που υιοθετούν υπεύθυνες πρακτικές και απομακρύνονται από εκείνες που δεν συμμορφώνονται με τις βασικές αρχές της εταιρικής ηθικής. Αυτό είναι το αποτέλεσμα της δύναμης του καταναλωτή. Εάν οι καταναλωτές χρησιμοποιούν σωστά την οικονομική τους ισχύ, έχουν τη δυνατότητα να κατευθύνουν την αγορά προς την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών που είναι φιλικά προς το περιβάλλον και την κοινωνία, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ισορροπία και την έντιμη ανταγωνιστικότητα στην αγορά

10. Ποια θεωρείται ότι είναι η πιο σημαντική δράση ESG;

Από τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί, παρατηρούμε ότι ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό, πάνω από το 40% των συμμετεχόντων, δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην εταιρική διακυβέρνηση. Οι τράπεζες που τηρούν ισχυρά πρότυπα διακυβέρνησης είναι σε καλύτερη θέση να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και να απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη των ενδιαφερόμενων μερών τους. Ταυτόχρονα, υψηλό είναι και το ποσοστό των ατόμων που αναγνωρίζει και εκτιμά την ανάγκη για πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην κοινωνική ευημερία και τη δίκαιη μεταχείριση των εργαζομένων καθώς επίσης και ένα μικρό σχετικά ποσοστό που δίνει περισσότερη έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος. Συμπερασματικά, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τράπεζες επισημαίνουν την προσπάθειά τους για την στήριξη τους στην κοινωνική ευθύνη, την ηθική συμπεριφορά και την εταιρική διακυβέρνηση, οι οποίες συμβάλλουν συλλογικά στην ευημερία τόσο της τράπεζας όσο και της κοινωνίας.

7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι πρακτικές ΕΚΕ έχουν απασχολήσει τη διεθνή σκηνή τις τελευταίες δεκαετίες και έχουν υιοθετηθεί από πολλές εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στην Ελλάδα, αν και με καθυστέρηση, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ακολούθησαν πρακτικές ΕΚΕ πλήρως εναρμονισμένες με τους διεθνείς στόχους. Εστίασαμε την έρευνά μας στον ελληνικό τραπεζικό τομέα και συγκεκριμένα στις τέσσερις συστημικές τράπεζες όπου αποτυπώθηκαν τα στοιχεία που ενδιέφεραν από τις τελευταίες δημοσιευμένες εκθέσεις ΕΚΕ κάθε τράπεζας.

Στο πλαίσιο των εργασιών πραγματοποιήθηκε έρευνα για την αρχική διερεύνηση των σημαντικών ζητημάτων που απασχολούν τις τέσσερις τράπεζες. Αφού παρουσιάσαμε για κάθε τράπεζα ξεχωριστά τα σημαντικά θέματα και τον τρόπο με τον οποίο επιλέχθηκαν, μπορούμε να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα. Συγκεντρώνοντας όλα τα δεδομένα της έρευνας που έχουμε πραγματοποιήσει.

Παρατηρούμε ότι οι τέσσερις τράπεζες ασχολούνται με τα ίδια ζητήματα στις εκθέσεις τους. Επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους κυρίως σε τέσσερις τομείς, την αγορά, την κοινωνία, το περιβάλλον και τους ανθρώπινους πόρους, αν και στις εκθέσεις τους υπάρχουν κάποιες μικρές διαφορές στα θέματα που τους αφορούν. Μια άλλη σημαντική παρατήρηση είναι ότι όλες οι τράπεζες ανησυχούν έντονα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους, αν και δεν συγκαταλέγονται μεταξύ των εταιρειών που είναι επιβλαβείς για το περιβάλλον. Και ταυτόχρονα εμφανίζονται σε παγκοσμίως

αναγνωρισμένους οικονομικούς δείκτες, προσελκύοντας επενδυτικά κεφάλαια από τις παγκόσμιες αγορές και ενισχύοντας τη φήμη και το κύρος τους.

Το δεύτερο ερώτημα που έχουμε αναλάβει να απαντήσουμε μέσω αυτής της διατριβής είναι οι πρακτικές που ακολουθούν οι τράπεζες για την επίτευξη των στόχων τους. Παρουσιάσαμε την πρακτική που υιοθετεί κάθε τράπεζα σε έναν από τους πέντε πυλώνες για την επίτευξη του στόχου της.

Οι σημαντικότερες πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί σχετικά με την αγορά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις ομάδες. Το πρώτο είναι η χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους και επιδοτήσεων επιτοκίου σε επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία ή η αναστολή πληρωμών για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το δεύτερο είναι η χρηματοδότηση επιχειρήσεων και ιδιωτών για «πράσινες» επενδύσεις ή για την εγκατάσταση νέων φιλικών προς το περιβάλλον πηγών ενέργειας.

Τέλος, η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει δράσεις στήριξης και προώθησης της επιχειρηματικότητας με νέα τραπεζικά προϊόντα. Όλες οι πολιτικές που αναφέραμε είναι στρατηγικές γιατί αφορούν τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό των τραπεζών και προσπαθούν να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη των πελατών τους.

Το δεύτερο ζήτημα που απασχολεί τις τράπεζες είναι η κοινωνία και με ποιες πρακτικές μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη του βιοτικού της επιπέδου. Ο όρος «κοινωνία» περιλαμβάνει πολλούς τομείς στους οποίους οι ελληνικές τράπεζες είναι πρόθυμες να συμβάλουν στην ανάπτυξή τους. Αρχικά, όλες οι τράπεζες αντιλαμβάνονται ότι το βιοτικό επίπεδο μιας κοινωνίας δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς ένα υγιές δημόσιο σύστημα υγείας και ως εκ τούτου συγκεντρώνουν σημαντικά ποσά κάθε χρόνο για τις δωρεές υγειονομικού υλικού που προσφέρουν σε δημόσιες δομές. Είτε πρόκειται για νοσοκομεία είτε για κλινικές σε απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας.

Ένας άλλος τομέας που θέλουν να βοηθήσουν στην ανάπτυξή της είναι η δημόσια εκπαίδευση όπου η πρακτική που υιοθετείται είναι η δωρεά, είτε χρημάτων σε εκπαιδευτικά ιδρύματα είτε η δωρεά σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού. Κάθε τράπεζα επικεντρώνει τις δωρεές-χορηγίες της σε επιλεγμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα που έχει επιλέξει. Κάθε πρακτική που υιοθετείται για την ανάπτυξη της κοινωνίας είναι τακτική γιατί δεν είναι μακροχρόνια πρακτική και δεν επιφέρει καμία ουσιαστική αλλαγή στη λειτουργία των τραπεζών.

Όσον αφορά το περιβάλλον, παρατηρούμε ότι οι τράπεζες δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος υιοθετώντας παρόμοιες πρακτικές που αποτελούν το βασικό στοιχείο που έχει υιοθετήσει κάθε επιχείρηση. Μερικές από τις σημαντικότερες συνήθειες πρακτικές είναι η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων τους, η ανακύκλωση χαρτιού, πλαστικού, αλουμινίου, η εξοικονόμηση ενέργειας με την αγορά νέων έξυπνων συστημάτων διαχείρισης ενέργειας και τέλος η μείωση της κατανάλωσης χαρτιού σε όλο το φάσμα της λειτουργίας τους.

Οι πρακτικές που υιοθετούν για το εργατικό δυναμικό τους βασίζονται στην αρχή ίσων ευκαιριών, της ισότητας και στη δια βίου μάθηση. Θέλουν να έχουν εργαζόμενους που να αισθάνονται ασφαλείς και ισότιμοι και να τους προσφέρουν ανταγωνιστικές προσφορές, ιδιωτικά πακέτα ασφάλισης για αυτούς και τις οικογένειές τους. Οι διαφορές που διαπιστώνουμε στις πρακτικές είναι ήσσονος σημασίας και επικεντρώνονται κυρίως σε μικρές οικονομικές διαφορές παροχών και ενισχύσεων.

Τέλος, η αντίληψη και η αξιολόγηση των πρακτικών ESG των τραπεζών από την αγορά αποκτούν κεντρικό ρόλο στις διαδικασίες επενδύσεων και λήψης αποφάσεων. Οι τράπεζες που ενσωματώνουν αποτελεσματικά τις αρχές ESG στις δραστηριότητές τους έχουν περισσότερες πιθανότητες να κερδίσουν την εύνοια των επενδυτών, να ενισχύσουν την ανταγωνιστική τους θέση και να διασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους σε ένα διαρκώς εξελισσόμενο χρηματοοικονομικό τοπίο. Η κατανόηση αυτών των δυναμικών της αγοράς είναι απαραίτητη για τις τράπεζες που επιδιώκουν να ευδοκιμήσουν σε έναν κόσμο που εστιάζει όλο και περισσότερο στην ESG.

Το τελευταίο ερώτημα που καλούμαστε να θεραπεύσουμε μέσω της διπλωματικής είναι τα πρότυπα μέτρησης που χρησιμοποιεί κάθε τράπεζα για να οδηγήσει στον τελικό λογαριασμό της και να κρίνει ποιες πρακτικές τη βοήθησαν περισσότερο στην επίτευξη των στόχων της. Στην προηγούμενη ανάλυση διαπιστώσαμε ότι και οι τέσσερις τράπεζες προετοίμασαν τους λογαριασμούς τους σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Global Reporting Initiative (GRI- Core). Αυτό συνέβη επειδή είναι το πιο διαδεδομένο πρότυπο μέτρησης και κοινά αποδεκτό από τον ελληνικό τραπεζικό τομέα αλλά και από τον διεθνή.

Καταληκτικά, από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου παρατηρούμε μια ευρεία αποδοχή και θετική ανταπόκριση από το κοινό στις πρωτοβουλίες που ακολουθούν οι τράπεζες όσον αφορά τα θέματα της περιβαλλοντικής, κοινωνικής και διακυβερνητικής ευθύνης (ESG). Παράλληλα, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το δείγμα του

ερωτηματολογίου μας, παρόλο που παρέχει ενθαρρυντικά αποτελέσματα, πρέπει να εξεταστεί εκτενώς για την αξιοπιστία και τη σαφήνεια των δεδομένων. Ενδέχεται να υπάρχουν παράγοντες που επηρεάζουν την ανταπόκριση των συμμετεχόντων, όπως η περίοδος πραγματοποίησης της έρευνας ή άλλοι εξωτερικοί παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν τα αποτελέσματα. Επομένως, προτείνεται η διενέργεια επιπλέον αναλύσεων και ερευνών προκειμένου να επιβεβαιωθούν και να διευκρινιστούν τα ευρήματα της έρευνας.

Ειδικότερα, λοιπόν, από το ερωτηματολόγιο συμπεραίνουμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες εκφράζουν την προτίμησή τους για προϊόντα και υπηρεσίες που προέρχονται από κοινωνικά υπεύθυνες τράπεζες αποδεικνύει τη σημασία που αποδίδεται στη βιώσιμη συμπεριφορά. Επιπλέον, η θετική ανταπόκριση στον ρόλο των ESG δράσεων στη βελτίωση της φήμης και της εικόνας των τραπεζών αναδεικνύει την απήχηση της βιωσιμότητας ως σημαντικού στοιχείου στην επιλογή της τραπεζικής σχέσης. Τέλος, η παρατήρηση ότι οι νεότερες γενιές, δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα θέματα ESG, υπογραμμίζει την αναγκαιότητα για τις τράπεζες να εξελίσσονται σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας και να προσαρμόζουν τις πρακτικές τους για να ανταποκριθούν. Αυτό ενισχύει την ιδέα ότι οι ESG πρακτικές είναι όχι μόνο βιώσιμες αλλά και απαραίτητες για την διατήρηση και την ανάπτυξη της τραπεζικής επιχείρησης στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Al Ghassani, A., Al Lawati, A., Ananda, S. (2017). Banking Sector in Oman: Strategic Issues, Challenges and Future Scenarios. College of Banking and Financial Studies, Sultanate of Oman.

Balabanis, G., Philips, H., & Lyall, J. (1998). CSR and economic performance in the top British companies: are they linked? *Emerald Insight*, 25-44.

Branco, M., & Rodriguez, L. (2007). Positioning stakeholders' theory within the debate on CSR. *Electronic Journal of Business Ethics and Organisation Studies*.

Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper & Row.

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizon*, 39-48.

Carroll, A. & Brown, J. (2018). *Corporate Social Responsibility: A Review of Current Concepts, Research and Issues*. In Weber, J. & Wasleleski, D. (Eds.) *Corporate Social Responsibility*, U.K.: Emerald Publishing CO.

Carroll, A. (1999). Corporate Social Responsibility - Evolution of a Definitional Construct, *Business & Society*, Vol. 38 No. 3, pp. 268-295.

Carroll, A. (2015). Corporate social responsibility: The centerpiece of competing and complementary frameworks, *Organizational Dynamics*, Vol. 44, pp. 87-96.

Chaudhury, S. K., Kanti Das, S., & Sahoo, P. K. (2011). Practices of corporate social responsibility in banking sector in India. An Assessment. *Research Journal of Economics, Business And ICT*,, 76–80.

Chiang, C. S. (2010) How corporate social responsibility influences employee job satisfaction in the hotel industry. Professional Paper, University of Nevada, Las Vegas.

Corporate Social Responsibility Report (2016). National Bank of Greece.

Długopolska-Mikonowicz, A., Przytuła, S., & Stehr, C. (2019). Corporate Social Responsibility in Poland Strategies, Opportunities and Challenges, Springer Nature Switzerland.

Dutt, R., & Grewal, H. (2018). Corporate Social Responsibility (CSR) in Indian Banking. Amity Journal of Corporate Governance, 35-45.

Eurobank. (2019, 05 23). Ανάκτηση από CSR Hellas: <https://csrhellas.org/member/eurobank/>

Eurobank. (2021). Αξιολογήσεις και επιδόσεις ESG. Ανάκτηση από Eurobank: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/esg-environment-society-governance/esg-aksiologiseis-epidoseis>

Eurobank. (χ.χ.). Το μοντέλο διακυβέρνησής μας. Ανάκτηση από Eurobank: <https://www.eurobank.gr/el/omilos/esg-environment-society-governance/diakubernisi/montelo-diakubernisis>

Fahy, M., Weiner, A., & Roche, J. (2005). Beyond Governance: Creating Corporate Value through Performance, Conformance and Responsibility. New York: Wiley.

Foster, T. (1998). Industrial Marketing Communication - An empirical investigation on the use of marketing communication tools. Licentiate thesis. Lulea University of Technology, Lulea University of Technology Digital Theses.

Frederick, W.C. (1994). From CSR1 To CSR2 – The Maturing of Business and Society Thought, Business and Society. Vol. 33, No. 2. pp. 150-164.

Friedman, M. (1970) “The social responsibility of business is to increase its profits”. New York Times Magazine. Vol. 13.

Gershon, L. (2017, 12 20). When People Thought Charitable Donations Would Save Their Souls. Ανάκτηση από J Stor Daily: <https://daily.jstor.org/when-people-thought-charitable-donations-would-save-their-souls/>

Godfrey, P. C. (2004). The relationship between corporate philanthropy and shareholder wealth: A risk management perspective. *Academy of Management Review*, Vol. 30, No. 4, pp. 777-798.

Henderson, D. (2001) *Misguided Virtue: False Notions of Corporate Social Responsibility*. London: Institute of Economic Affairs.

Hossain, K., & Khan, R. (2016). Corporate Social Responsibility (CSR) in Banking Sector: An Empirical Study on the Hong Kong and Shanghai Banking Corporation (HSBC) Limited. *Journal of Business and Management*, 53-61.

Hossain, M. (2013). A managerial respective of corporate social and environmental responsibility reporting: Evidence from developing countries. The 7th Asia Pacific Interdisciplinary Research in Accounting (APIRA) Conference.

Karagiorgos, T. (2010). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: An Empirical Analysis on Greek Companies. *European Research Studies*, Vol. 13, No. 4.

Keinert, C. (2008) *Corporate Social Responsibility as an International Strategy*. Physica-Verlag Heidelberg.

Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. New Jersey: Wiley& Sons, Inc.

Lantos, G. P. (2002). The ethicality of altruistic corporate social responsibility. *Journal of Consumer Marketing*. Vol. 9, No. 2. pp. 205–230.

Lentner, C., Szegedi, K., Tatay, T. (2015). Corporate Social Responsibility in the Banking Sector. *Public Finance Quarterly*, Vol. 1, pp. 95-103.

Leventhal, D. H. (2015, 08 30). Strategic CSR: How to be more strategic about your responsibility and yield better results for all. *Ανάκτηση από LinkedIn*: <https://www.linkedin.com/pulse/strategic-csr-how-more-your-responsibility-yield-all-haski-leventhal>

McGuire, J., Sundgren, A., & Schneeweis, T. (1988). Corporate Social Responsibility and firm financial performance. *Academy of Management Journal*, 854-872.

Mcllroy, D. H. (2008). Regulating risks: A measured response to the banking crisis. *Journal of Banking Regulation*, Vol. 9, No. 4, pp. 284-292.

McWilliams, A. and Siegel, D. S. (2001). Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *Academy of Management Review*. Vol. 26. pp.117–127.

Piraeus Financial Holdings (2022). *Environment, Society, Governance*.

Pouliopoulos, L., Geitona, M., Pouliopoulos, T. and Triantafillidou, A. (2012) “Managers’ Perceptions and Opinions towards Corporate Social Responsibility (CSR) in Greece (International Conference On Applied Economics 2012)”. *Procedia Economics and Finance*. Vol. 1. pp. 311-320.

Qi Lai. (2006). *Corporate Social Responsibility of SMEs in China: Challenges and Outlooks*.

Sarbutts, N. (2003). Can SMEs "do" CSR? A practitioner's view of the ways small and medium sized enterprises are able to manage reputation through corporate social responsibility. *Journal of Communication Management*, 340-347.

Schwartz, M. S., & Carroll, A. B. (2003). Corporate social responsibility: A three domain approach. *Business Ethics Quarterly*. Vol. 13, No. 4. pp. 503–530.

Steiner, G. A. (1971). *Business and society*. New York: Random House.

Sustainable Development Report (2019). National Bank of Greece.

Thompson, P., Cowton, C. J. (2004). Bringing the Environment into Bank Lending: Implications for Environmental Reporting. *The British Accounting Review*. Vol. 36, pp. 197–218.

Tran, Y. T. H. (2014). CSR in Banking Sector: A Literature Review and New Research Directions. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, Vol. 2, No. 11.

Trotta, A., Iannuzzi, A., Cavallaro, G., & Dell’Atti, S. (2011). Banking reputation and CSR: a stakeholder value approach.

Van Dijken, F. (2007). Corporate social responsibility: market regulation and the evidence. *Managerial Law*, Vol. 49, No. 4, pp. 141-184.

Van Marrewijk, M. (2003). Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: Between Agency and Communion. *Journal of Business Ethics*. Vol. 44. pp. 95–105.

The Deloitte Global 2022 Gen Z and Millennial Survey (2022)

Newsroom, (2023). Cretalive.gr, “Το «greenwashing», οι ψευδείς οικολογικοί ισχυρισμοί σε προϊόντα, η βιομηχανία και η ΕΕ”

Αλκιβιάδη Σιαράβα (2023). Kpmg.com, “Η Περιβαλλοντική Διάσταση (E) του ESG: από το Οικολογικό Ρίσκο στην Επιχειρηματική Ευκαιρία”

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2020). Υπεν.gov.gr, “Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης ΟΗΕ (Sustainable Development Goals – SDGs)”

Viganò, F., Nicolai, D. (2009). CSR in the European Banking Sector: Evidence from a Survey. In: Barth, R., Wolff, F. (ed.) (2009): Corporate Social Responsibility in Europe: Rhetoric and Realities. Edward Elgar Publishing Inc.

Yamak, S. (2005). State as a Stakeholder. Corporate Governance. Vol. 5, No. 2, pp. 111–120.

Yeung, S. (2011). The Role of Banks in Corporate Social Responsibility. Journal of Applied Economics and Business Research, Vol. 1, No. 2, pp. 103- 115.

Zu, L. (2009). Corporate Social Responsibility, Corporate Restructuring and Firm’s Performance – Empirical Evidence from Chinese Enterprises. Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2009, Chapter 6 The Effects of Managerial Values on Socially Responsible Restructuring.

Ηλεκτρονικοί ιστότοποι:

1. Energypress.gr
2. Athexgroup.gr
3. Spglobal.com
4. Bloomberg.com
5. Lseg.com
6. Capital.gr
7. Uoa.gr